

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
FILOZOFICKÁ FAKULTA
ÚSTAV ROMANISTIKY

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

MEZINÁRODNÍ ORGANIZACE FRANKOFONIE – HISTORIE, STRUKTURA,
FUNGOVÁNÍ A CÍLE

Vedoucí práce: PhDr. Ondřej Pešek, Ph.D.

Autor práce: Eva Gigerichová

Studijní obor: Francouzský jazyk pro evropský a mezinárodní obchod

Ročník: 3.

2010

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., v platném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

České Budějovice, 20. května 2010

.....

podpis studenta

Poděkování:

Ráda bych touto cestou poděkovala panu PhDr. Ondřeji Peškovi, Ph.D. za jeho vstřícnost a odborné vedení během psaní mé bakalářské práce.

Také bych ráda poděkovala paní Mgr. Kateřině Sternbergové a panu Ing. Jaromírovi Přívratskému z Ministerstva zahraničních věcí za ochotu a rozhovor na téma Mezinárodní organizace Frankofonie a začlenění České republiky.

ANOTACE

Tato bakalářská práce na téma Mezinárodní organizace Frankofonie – historie, struktura, fungování a cíle je rozdělena do pěti základních kapitol. Jednotlivé kapitoly pojednávají o historii vzniku Organizace, její organizačně-právní struktuře, vymezení jejích konkrétních cílů. Samostatná kapitola je věnována postavení a vztahu České republiky k této Organizaci a poslední část porovnává aktivity MOF a britského společenství Commonwealth. Součástí práce je také resumé ve francouzštině a dvojjazyčný glosář.

ABSTRACT

This bachelor thesis "The International Organization of the Francophony - its history, structure and aims" is divided into the five basic chapters. The individual chapters concern the origins of this Organization, its organizational and legal structure and the delimitation of concrete objectives. One separate chapter is dedicated to the location and relation between the Czech republic and this Organization and the last chapter compares activities of International Organization of Francophony and British Commonwealth. The thesis contains also the summary in French language and a bilingual glossary.

Obsah

Úvod.....	8
1 Představení Mezinárodní organizace Frankofonie a její historický vývoj	9
1.1 Termín „frankofonie“	9
1.2 Co a kdo je frankofonie	9
1.3 Cíle.....	10
1.4 Poslání Frankofonie	10
1.5 Historický vývoj Mezinárodní organizace Frankofonie	10
1.5.1 Zakládání asociací.....	11
1.5.2 Počátky frankofonní spolupráce	12
1.5.3 Zakladatelé.....	13
1.6 Politické okolnosti, které vedly k vytvoření MOF	14
1.6.1 Proces dekolonizace.....	15
1.6.2 Situace ve frankofonní Africe.....	15
2 Právní struktura.....	17
2.1 Institucionální zařízení Frankofonie	17
2.1.1 Charta Frankofonie	18
2.2 Generální tajemník.....	18
2.2.1 Funkce generálního tajemníka	19
2.2.2 Abdou Diouf	19
2.2.3 Výroční zprávy	20
2.3 Summit Frankofonie	20
2.4 Čtyři hlavní operatéri Frankofonie	21
2.4.1 Mezinárodní asociace starostů Frankofonie	21
2.4.2 Univerzitní agentura Frankofonie	22
2.4.3 Mezinárodní televizní stanice TV5.....	22
2.4.4 Senghorova univerzita v Alexandrii	22
2.5 Parlamentní shromáždění Frankofonie	23
2.6 Financování a rozpočet MOF	24
2.6.1 Rozpočet	24
2.6.2 Jednotný multilaterální fond	24
2.7 Právní statuty	26
2.7.1 Statut plnoprávného člena.....	26
2.7.2 Statut přidruženého člena.....	27
2.7.3 Statut pozorovatelské země	27

2.7.4	Statut „zvláštního hosta“	28
2.8	Procedura přijímání nových členů	28
2.9	Podmínky pro získání členství v Organizaci	29
2.9.1	Pro získání statutu „Zvláštního hosta“	29
2.9.2	Pro statut „Pozorovatelské země“	29
2.9.3	Pro statut „Přidruženého státu“	29
2.9.4	Pro obdržení statutu „Plnoprávného člena“ MOF	30
2.10	Členské složení MOF.....	30
2.11	Zajímavosti z MOF	31
3	Současný způsob fungování.....	32
3.1	Podpora francouzského jazyka a lingvistické a kulturní diverzity	32
3.1.1	Podpora francouzského jazyka	32
3.1.2	Podpora lingvistických a kulturních rozličností	33
3.2	Podpora míru, demokracie a lidských práv	34
3.3	Podpora vzdělání a výzkumu	35
3.4	Rozvoj spolupráce v oblasti udržitelného rozvoje.....	36
3.5	Současné geopolitické postavení Frankofonie.....	37
4	Mezinárodní organizace Frankofonie a ČR	38
4.1	Historie spolupráce českých zemí a Francie.....	38
4.2	Počátky spolupráce České republiky s MOF.....	39
4.3	Memorandum o vzájemné spolupráci a porozumění.....	40
4.4	Frankofonní ekonomické fórum (BIFTA)	41
4.4.1	Český národní výbor Frankofonního ekonomického fóra	41
4.5	Dny Frankofonie	42
4.6	Návštěva J. E. pana Abdou Dioufa v České republice	43
5	Srovnání činnosti a charakteru Mezinárodní organizace frankofonie a společenství Commonwealth.....	44
6	Závěr	45
7	Résumé.....	46
8	Česko-francouzský glosář.....	48
9	Seznam použitých zdrojů.....	52
10	Přílohy.....	53

Úvod

Cílem mé bakalářské práce je představit Mezinárodní organizaci frankofonie (Organisation internationale de la francophonie). Jeden z důvodů, proč jsem si vybrala právě toto téma, je i to, že Francie a celkově frankofonní země jsou mi velmi blízké a říkala jsem si, že by bylo zajímavé poznat „konkurenta“ veřejnosti známějšího britského společenství Commonwealth a další důvod je ten, že jsem podvědomě tušila, že bude většina zdrojů ve francouzštině, tudíž i vidina obohacení slovní zásoby a nejen své znalosti ohledně frankofonního světa.

Práci jsem rozdělila do pěti základních kapitol a každou z nich dále do podkapitol. Přičemž v úvodní části se zaměřím na historii jejího vzniku, politické události, které k jejímu vzniku vedly, a představím hlavní osobnosti, jež se o její vznik zasloužily. Další část je věnována organizačně-právní struktuře Organizace, jakým způsobem je řízena a její hlavní operatéri. Ve stejné kapitole ještě vysvětlím způsob financování, a jaké je její členské složení s podmínkami pro vstup státu do Organizace.

Třetí část se podrobněji zaměřím na konkrétní cíle a poslání Frankofonie a pokusím se zhodnotit její geopolitické postavení v současné světové společnosti.

Vzhledem k tomu, že má Česká republika vůči MOF statut pozorovatelské země, tak se na toto téma zaměřím ve zvláštní kapitole, kde rozeberu vztah a postavení České republiky a MOF, konkrétně jejich společné aktivity, z jakého důvodu se Česko angažuje v této organizaci, jaký z toho má užitek, atp. V poslední části mé práce se pokusím porovnat aktivity již zmiňovaného britského Commonwealth a MOF.

Překvapilo mě, jak málo Čechů (kteří nemají vztah k Francii a francouzskému jazyku) nemá téměř žádnou představu o tom, že vůbec nějaká frankofonie existuje. Nejspíš je to tím, že dokud se alespoň trochu nezajímáme o nějakou cizí zemi, její jazyk a kulturu, veškerá fakta o ní kolem nás jen proplouvají bez jakéhokoliv účinku či stopě zapamatování. Takže i doufám, že si mou práci předčtou nejen nadšenci pro Francii a francouzsky mluvící země, ale i zvědaví jedinci, jež se rádi dozvědí nové zajímavé informace.

1 Představení Mezinárodní organizace Frankofonie a její historický vývoj

V první části této kapitoly uvádím původ slova frankofonie a jeho časem rostoucí význam. Dále představím frankofonii jako takovou a Mezinárodní organizaci Frankofonie v číslech. O jejích cílech, poslání a struktuře se zmíním pouze stručně, protože o těchto jednotlivých tématech budu podrobněji hovořit v jiných kapitolách. V další části proberu historický vývoj a politické události, které ke vzniku této Organizace vedly. Jako zdroje informací pro zpracování této kapitoly mi sloužily internetové stránky MOF a kniha La francophonie, jež jsou uvedeny v seznamu literatury.

1.1 Termín „frankofonie“

Frankofonie nachází původ ve společném jazyce: francouzštině. První zmínky o tomto jazyce se datují od r. 842, kdy byly Karlem II. Holým a Ludvíkem II. Němcem sepsány Štrasburské přísahy, napsány právě ve francouzštině. Během staletí se jazyk rozšiřuje díky válečným výpravám a kolonizačním procesům. Začátkem XVII. století se stává jazykem diplomacie. Termín „frankofonie“ jako takový se poprvé objevil koncem 19. století, kdy ho ve své knize použil jeden méně známý geograf Onésime Reclus, ve které jako první rozděluje obyvatelstvo Země podle jazykových kritérií. Pro Onésima, poznamenaného hesly „svoboda a bratrství“, jež byla typická pro III. Republiku (1870-1940), je frankofonie také symbolem solidarity, vzájemné pomoci a spolupráce mezi národy. Termín však získává svůj smysl až o několik desetiletí později (60. léta 20. století), kdy si obyvatelé frankofonie začínají uvědomovat, že je spojuje stejný jazyk, tudíž komunikace pro směňování a obchod je jednodušší.

1.2 Co a kdo je frankofonie

Frankofonní svět čítá 803 miliónů obyvatel rozmístěných na pěti kontinentech Země, z toho 200 miliónů užívá francouzštinu ať už jako rodný jazyk nebo úřední. Mezinárodní organizace frankofonie zahrnuje 70 členských státy a vlád (56 členů a 14 pozorovatelů), což je třetina států Organizace spojených národů.

1.3 Cíle

Cíle Frankofonie jsou sepsány v Chartě, která byla přijata roku 1977 na Summitu hlav států a vlád v Hanoji ve Vietnamu a pozměněna Ministerským zasedáním v roce 2005 (vznik MOF) v Antananarivu na Madagaskaru.

- zavedení demokracie v členských státech a její další rozvoj
- prevence, řízení a řešení konfliktů, podpora právního státu a lidských práv
- zesílení komunikace mezi kulturami a jednotlivými národy, tedy sblížení národů pomocí vzájemného poznávání
- posílení vzájemné solidarity vícestrannou spoluprací za účelem podpory jednotlivých ekonomik
- zvýšení úrovně vzdělání a školení

1.4 Poslání Frankofonie

Poslání Frankofonie jsou definována v desetiletém strategickém rámci, který byl přijat na Summitu hlav států a vlád v roce 2004 v Ouagadougou v Burkině Faso pro období 2005-2014.

- podpora francouzského jazyka a lingvistické a kulturní diverzity
- podpora míru, demokracie a lidských práv
- podpora vzdělání a výzkumu
- rozvoj spolupráce v oblasti udržitelného rozvoje

1.5 Historický vývoj Mezinárodní organizace Frankofonie

V této části kapitoly představím historický vývoj MOF. Důležitým aspektem bylo zakládání různých asociací, které sdružovaly odborníky rozličných oborů užívajících francouzštinu. Tyto spolky postupně připravovaly půdu pro založení MOF a daly také průchod prvním spolupracím frankofonních zemí. Takže rozdělím historický vývoj do dvou hlavních etap: do r. 1970 a od r. 1970. Dále pokládám za důležité představit nejdůležitější osobnosti (tzv. „otcové zakladatelé“), které se zasloužily o vznik samotné Organizace.

1.5.1 Zakládání asociací

První náznaky formování současné Mezinárodní organizace Frankofonie se datují již od roku 1926, kdy bylo založeno Sdružení spisovatelů užívajících francouzský jazyk, jež bylo následováno podobným sdružením novinářů v 50. letech (Mezinárodní unie novinářů a tisku francouzského jazyka, dnešní Unie frankofonního tisku), v roce 1955 je to Společenství veřejných frankofonních rádií, které je spuštěno spolu s Francouzským, Švýcarsko-francouzským, Belgickým a Kanadským rádiem. Ta v současnosti společně přispívají k utužení a rozšíření frankofonního hnutí.

Nejdůležitější jsou však rok 1960., kdy se uskutečnila první mezivládní frankofonní Konference ministrů školství (Conférence des Ministres de l'Éducation (Confemen)), na které se původně setkala 15 zemí, dnes se jich schází již 41. Tato setkání se realizují každé dva roky, aby vytyčila směr v otázkách vzdělávání a rozvoji. O rok později je na univerzitě v Montrealu v Kanadě založeno Sdružení univerzit částečně či plně užívající francouzský jazyk, ze kterého se v r. 1999 stává Univerzitní agentura Frankofonie (Agence universitaire de la Francophonie (AUF)). Ta v dnešní době čítá 677 zařízení vysokého učení a výzkumu rozšířených do 81 zemí světa. Ta je jedním ze specializovaných operatérů Frankofonie.

Mezinárodní asociace pro francouzskou kulturu v zahraničí byla vytvořena také v r. 1960, která o dva roky později začíná vydávat i vlastní časopis „Francouzská kultura“.

V r. 1967 členové jednotlivých parlamentů frankofonních zemí zakládají mezinárodní sdružení, jež se v r. 1997 stává Parlamentním shromážděním Frankofonie (Assemblée parlementaire de la Francophonie (APF)). V současné době sdružuje 65 členů a 11 pozorovatelů. Podle Charty Frankofonie toto shromáždění funguje jako poradní orgán MOF.

V r. 1969 bylo vytvořeno ještě další zasedání: Konference ministrů mládeže a sportu (Conférence des ministres de la Jeunesse et des Sports (Conféjes)), které je, spolu s Konferencí ministrů školství, druhým stálým zasedáním Frankofonie.

1.5.2 Počátky frankofonní spolupráce

Bývalý senegalský prezident a básník Léopold Sédar Senghor rád opakoval: „*V troskách kolonizace jsme našli tento úžasný nástroj – francouzský jazyk.*“ V této frázi se odráží základní filozofie otců zakladatelů institucionální Frankofonie, kdy Senghor a jeho protějšky Tunisian Habib Bourguiba a Nigéřec Hamani Diori, stejně tak jako Princ Norodom Sihanouk z Kambodže, začínají využívat francouzštiny ve prospěch solidarity, rozvoje a sblížení národů.

Institucionální Frankofonie není dlouhodobou záležitostí. Mimo Francii byla vytvořena hlavně v Africe a Kanadě. Životní síla frankofonie se začíná projevat po 2. světové válce, kdy se vyvíjí i ostatní frankofonní organizace.

Klíčovým datem je 20. březen 1970, kdy představitelé 21 států a vlád podepisují Dohodu z Niamey, čímž vzniká Agentura pro kulturní a technickou spolupráci (l'Agence de coopération culturelle et technique (ACCT)). Je to nová mezivládní organizace založená za účelem podpory francouzského jazyka, šíření informací o rozličných kulturách členských států a zintenzivnění jejich kulturní a technické spolupráce. Vede členské státy k politickým aktivitám a mnohostranné spolupráci, které směřují k vzájemné solidaritě. Jedná s úctou ke kulturní a jazykové rozličnosti a ve jménu podpory francouzského jazyka, míru a udržitelného rozvoje. AKTS se neustále vyvíjí, v r. 1998 se přeměnila na Mezivládní agenturu Frankofonie a následně v r. 2005 do Mezinárodní organizace Frankofonie (její vznik se však počítá od 20. března 1970).

Co se týká kulturní spolupráce, tak je AKTS od 70. let partnerem Panafrického festivalu kinematografie a televize v Ouagadougou v Burkina Faso, dále v r. 1988 vytváří vlastní projekt Fond audiovizuální produkce Jihu, který napomohl k vytvoření 1400 filmových a televizních děl. V r. 1986 bylo vytvořeno první z Center četby a kulturního ruchu (Centre de lecture et d'animation culturelle – Clac), jež nabízí venkovským částem a znevýhodněným městským čtvrtím přístup ke knihám a kultuře. V dnešní době se MOF zasloužila o založení již 225 těchto center v 18 zemích světa. V r. 1993 proběhl první Veletrh s africkým uměním, současně i program na podporu cirkulace afrických umělců a jejich děl, jež otvírá hranice pro vznik živých umění: divadlo, tanec, hudba. V r. 2001 AKTS vytváří novou literární cenu: Cenu pěti kontinentů Frankofonie, kterou je každý rok obdařen jeden autor francouzsky psaného románu.

V 70. a 80. letech začíná frankofonie pronikat i do audiovizuální sféry. V r. 1978 je založena Mezinárodní rada rádií a televizí vyjadřujících se ve francouzštině (Conseil international des radios télévisions d'expression française (CIRTEF)), skládající se v současné době ze 44 televizních a rádiových kanálů, jež úplně či částečně používají francouzský jazyk. Spolupráce se mezi nimi rozvíjí výměnou pořadů a předáváním informací a zpráv. V r. 1984 vzniká řetězec televizních stanic TV5, o kterých budu hovořit v jiné kapitole.

V r. 1989 se uskutečnily první Hry Frankofonie v Maroku, zúčastnilo se jich 1700 mladých lidí z 31 frankofonních zemí. Od té doby hry probíhají každé 4 roky: Francie (1994), Madagaskar (1997), Kanada-Québec (2001), Niger (2005) a Libanon (2009).

Důležitým je i rok 1993, kdy se uskutečnila první Frankofonní konference mezinárodních nevládních institucí, na které participovalo 31 zemí světa. Tato konference probíhá každé dva roky na podnět generálního tajemníka za účelem vytváření, realizace a hodnocení multilaterální spolupráce. Například v r. 2009 se zúčastnilo 63 mezinárodních nevládních institucí a dalších civilních organizací, které působí v různých oborech a aktivitách.

1.5.3 Zakladatelé

Osobnosti, které se nejvíce zasloužily o vznik Mezinárodní organizace, jsou tito tři muži: Léopold Sédar Senghor, Habib Bourguiba a Hamani Diori.

1.5.3.1 Léopold Sédar Senghor – průkopník

Básník, spisovatel a politik žil v letech 1906-2001. V r. 1960 byl zvolen prvním prezidentem nezávislého Senegalu a využil svůj vliv u generála de Gaulla, aby vznikla „nějaká“ frankofonní organizace. Během kongresu Africké a madagaskarské unie v Bangui (Středoafriická republika) v r. 1962 navrhl, aby byly prodlouženy bilaterální dohody mezi Francií a africkými frankofonními zeměmi multilaterálními dohodami za účelem vzniku „francouzského Commonwealthu“. Chtěl udržet africkou jednotnost a ochránit privilegované vztahy s Francií. V červenci 1966 na konferenci hlav států Společné africké a madagaskarské organizace v Tananarivu na Madagaskaru představil svůj projekt frankofonního společenství a naznačil, aby byla vytvořena Africko-madagaskarská rada pro vysoké vzdělání. Závěrem této konference byl spolu

s nigerijským prezidentem Hamani Diorim pověřen, aby učinil kroky pro přesvědčení ostatních zemí k rozvoji kulturní a ekonomické spolupráce. V r. 1980 dobrovolně opustil svůj úřad, avšak nepřestal působit ve prospěch frankofonie.

1.5.3.2 Habib Bourguiba – „neúnavný cestovatel“

Hlavní tvůrce nezávislosti své země Habib Bourguiba (1903-200) se v r. 1957 stal prvním prezidentem Tuniské republiky. Byl také aktivním obráncem frankofonie a v r. 1965 podnikl cestu napříč západní Afrikou a propagoval vytvoření francouzského Commonwealthu. Díky němu je Tunisko členem četných mezinárodních organizací. Frankofonie pro něj znamenala vazbu s moderním světem a díky ní pro svou zemi zajistil moderní politiku, jako např. vzdělání pro všechny a ženskou emancipaci. R. 1975 byl jmenován doživotním prezidentem, r. 1987 byl však nucen svůj úřad opustit kvůli pokročilému věku a špatnému zdravotnímu stavu.

1.5.3.3 Hamani Diori – diplomat

Hamani Diori (1916-1989) byl prezidentem Nigeru v letech 1960-1974. I on znásobil politické a diplomatické kroky ve jméno frankofonie. Jeho myšlenkou bylo vytvoření mezinárodní frankofonní organizace, která bude sjednocovat frankofonní země (bývalé francouzské a belgické kolonie, země Maghrebu, Libanon, Vietnam, Laos, Kambodžu, Francii, Kanadu, Belgie, Švýcarsko a Lucembursko). Jeho nápad se však shledal i s nesouhlasem. Naproti tomu bylo díky němu v Nigeru v r. 1970 přijato rozhodnutí o vytvoření Agentury pro kulturní a technickou spolupráci. Až do národního převratu v r. 1974 se neúnavně snažil sjednotit frankofonní země do společného organismu.

1.6 Politické okolnosti, které vedly k vytvoření MOF

V této části kapitoly se pokusím nastínit politické události a okolnosti, které vedly k vytvoření MOF. Jedním z prvních impulzů byl proces dekolonizace, kdy kolonizované státy chtěly získat nezávislost na svých kolonizátorech. V první části objasním, jak dekolonizace probíhala ve světě a v části následující se zaměřím konkrétně na Francii a její kolonizovaná území. Podklady pro tuto část kapitoly jsem čerpala zejména z knihy *La francophonie* a z bakalářské práce slečny Bc. Dostálové, absolventky 2009 Palackého univerzity v Olomouci, uvedených v seznamu literatury.

1.6.1 Proces dekolonizace

Dekolonizaci můžeme rozdělit do třech hlavních fází. První probíhala na konci 18. a počátkem 19. století v Americe (USA vyhlásily nezávislost), v Latinské Americe ztratili své kolonie Španělsko a Portugalsko; v 60. letech 19. století se stala Kanada dominiem a počátkem 20. století následovala Austrálie a Nový Zéland (od Velké Británie). Po druhé světové válce byla Evropa celkově finančně zruinovaná, kolonie však nadále potřebovaly přísun financí a zároveň sílil nacionalismus a touha po nezávislosti.

Druhá fáze dekolonizace probíhala v Asii. Započala r. 1945, kdy vyhlásili samostatnost Vietnam a Indonésie, následovány arabskými státy (např. Libanon, Pákistán, dále Srí Lanka, Filipíny, atp.)

Konečná vlna se týkala afrického kontinentu. Vzhledem k tomu, že Francie a Velká Británie působily jako jedni z největších představitelů demokracie a podepsaly Atlantickou chartu (pod záštitou Organizace spojených národů), která je v rozporu s kolonialismem, byly tyto státy pod tlakem ostatních mocností (USA, SSSR), aby se svých držav vzdaly. V r. 1960 vyhlásilo nezávislost prvních 17 států. Válečným konfliktům se nevyhnul Alžír a Kamerun, kteří ale také nakonec svou samostatnosti získali.

1.6.2 Situace ve frankofonní Africe

Po 2. světové válce měla Francie potřebu upevnit svou pozici na africkém kontinentě vůči svým koloniím. I když byla připravena poskytnout jim větší autonomii, ještě se nechtěla úplně vzdát svého vlivu. Proto byla v r. 1946 vytvořena Francouzská unie skládající se z Francouzské republiky (Francie jako taková plus její zámořské departmenty a teritoria), přidružených teritorií (Togo, Kamerun) a přidružených států (skupina států západní a rovníkové francouzské Afriky). Unie poskytovala státní příslušnost těm koloniím, které si mohly zvolit si svého zástupce do Národního shromáždění. Francouzská unie však nesklidila velký úspěch a v r. 1958 byla nahrazena Francouzským společenstvím. Potřeba afrických států se úplně osamostatnit narůstala a začátkem 60. let se tak rozbíhá proces dekolonizace. V r. 1961 generál de Gaulle vytváří Ministerstvo spolupráce, jež zkoordinovala přes 200 bilaterálních dohod (vojenské, technické, kulturní, ekonomické a finanční).

Tyto bilaterální dohody se Afričanům nezdály dostatečné, vzali iniciativu do svých rukou a vytvořili první africkou frankofonní organizaci, která sdružovala pouze africké země: Africká a madagaskarská unie. Byla však rozpuštěna a znovu vytvořena pod názvem Africká a madagaskarská unie ekonomické spolupráce, jež však brzy poté také zanikla. V r. 1966 byla založena Společná africká a madagaskarská organizace, která přijala jako svého člena i belgické Kongo a projevila vůli upevnit vztahy mezi frankofonními africkými státy. Je to právě tato organizace, která stála u zrodu první instituce frankofonie: Agentury pro kulturní a technickou spolupráci.

2 Právní struktura

Tato kapitola je zaměřena na organizačně-právní strukturu současné Mezinárodní organizace Frankofonie. Představím funkci postu generálního tajemníka i samotnou osobnost pana Abdou Dioufa, jednotlivé operátory Organizace a poradní orgány. V další části uvedu, jakým způsobem je MOF financována, výši rozpočtu a jak je dále využíván. Následně se budu soustředit na vysvětlení jednotlivých právních statutů, podmínky k jejich získání a jaké je konkrétní členské složení Organizace. Informace pro tuto kapitolu jsem čerpala zejména z oficiálních internetových stránek MOF, z jejich právních dokumentů, jež jsou volně ke stažení, konkrétně z Charty Frankofonie, Podmínky pro přijetí, apod. Konkrétní www odkazy uvádím v seznamu citované literatury.

2.1 Institucionální zařízení Frankofonie

Mezinárodní organizace frankofonie jako taková je institucionální zařízení, které řídí politické vztahy a spolupráci mezi jednotlivými členskými státy, jež spojuje užívání francouzského jazyka a dodržování společných mezinárodních hodnot.

Institucionálními zařízeními se rozumí rozhodující politické instance, jejichž nejvyššími orgány jsou Summit hlav států a vlád (Summit Frankofonie), který se schází každé dva roky, a generální tajemník frankofonie. Multilaterální spolupráce je uskutečňována Mezinárodní organizací Frankofonie a jejími čtyřmi specializovanými operátory:

1. Univerzitní agentura Frankofonie
2. Mezinárodní asociace starostů Frankofonie (Mezinárodní asociace starostů a zástupců hlavních měst a metropolí částečně či zcela frankofonních)
3. mezinárodní televizní stanice TV5
4. Senghorova univerzita

MOF disponuje také poradními orgány:

1. Parlamentní shromáždění Frankofonie
2. Konference ministrů školství užívajících francouzský jazyk
3. Konference ministrů mládeže a sportu zemí vyjadřujících se ve francouzštině

Civilní společnosti:

Konference mezinárodních nevládních organizací

2.1.1 Charta Frankofonie

Charta Frankofonie je právní podklad institucionálního rámce Frankofonie. Byla přijata na XII. Summitu Frankofonie 14. až 16. listopadu 1997 v Hanoji ve Vietnamu. Následně zrevidována na XXI. Ministerském shromáždění Frankofonie v Antananarivu na Madagaskaru (23. listopadu 2005).

Skládá se ze 3. hlav a 17. článků. Hlava první se zabývá cíly Frankofonie a říká: „*Frankofonie respektuje suverenitu států, jejich jazyka a kultur. Zastává striktně neutrální postoj v otázkách vnitřní politiky.*“¹ Druhá hlava určuje institucionální strukturu organizace, Summitu, Ministerské konference, Stálou radu Frankofonie, generálního tajemníka, politické funkce, členské a pozorovatelské státy, apod. A třetí hlava se zabývá dalšími opatřeními, jako např. Nevládní a civilní organizace Frankofonie, jazyk, interpretace Charty a její úpravy, za jakých okolností je možné rozpuštění MOF.

Dalším normativním textem je Deklarace z Bamaka (v Mali), která byla přijata v r. 2000. Týká se zajištění demokracie, práv a svobod. Frankofonie si tak vydobyla donucovací právo proti členským státům, které nerespektují společné hodnoty demokracie.

2.2 Generální tajemník

Tato funkce byla vytvořena na Summitu v Cotonou v Beninu v r. 1995. První generální tajemník byl zvolen v r. 1997 v Hanoji ve Vietnamu a stal se jím Egyptan Boutros Boutros-Ghali, který vykonával svou funkci od r. 1998-2002. Díky němu se také Frankofonie dostala do podvědomí světa, protože využil svých cenných zkušeností z působení v OSN. Od r. 2002 je jím bývalý senegalský prezident Abdou Diouf, o němž budu referovat v následující kapitole. Generální tajemník Frankofonie je nejvyšším orgánem MOF, jmenuje svého Výkonného správního úředníka, jenž vykonává a řídí mezivládní multilaterální spolupráci a pod jeho dohledem tak zajišťuje správné finanční a administrativní vedení Organizace. Tuto funkci zastává od r. 2006 Clément Duhaime.

¹ Doslovný překlad z Charty Frankofonie: „*La Francophonie respecte la souveraineté des États, leurs langues et leurs cultures. Elle observe la plus stricte neutralité dans les questions de politique intérieure.*“

2.2.1 Funkce generálního tajemníka

Tato funkce je jedním z hlavních institucionálních pilířů Frankofonie, jednou z institucí, jak uvádí Charta ve 2. Hlavě. Je nejvyšším funkcionářem Mezinárodní organizace Frankofonie. Řídí politické aktivity Frankofonie, je zároveň i jejich mluvčím a oficiálním zástupcem na mezinárodní úrovni.

Zajišťuje přímé spojení mezi instancemi a operačními zařízeními Frankofonie. „*Je zodpovědný za průběh zasedání instancí Frankofonie, předsedá Stálé radě Frankofonie (Conseil permanent de la Francophonie (CPF)), kterou svolává, a Ministerské konferenci Frankofonie. Je volen na 4 roky zasedáním hlav států a vlád, jeho mandát může být obnoven.*“²

Generální tajemník řídí MOF a je jejím zákonným zástupcem. Jmenuje členy správní rady MOF, kteří mají postoupené pravomoci.

Co se týká oblasti spolupráce, je odpovědný za chod multilaterální frankofonní spolupráce a předsedá tak Radě spolupráce, která seskupuje členy správní rady MOF, funkcionáře z Parlamentního shromáždění Frankofonie a dalších operatérů Frankofonie (TV5, UAF, MASF a Senghorovy univerzity).

Dále navrhuje rozdělení a využití Jednotných multilaterálních fondů (Fonds multilatéral unique).

2.2.2 Abdou Diouf

Na summitu v Bejrútu r. 2002 byl na post generálního tajemníka zvolen bývalý senegalský prezident Abdou Diouf, do své funkce nastoupil v r. 2003 a v r. 2006 byl znovu zvolen do dalšího funkčního období na summitu v Bukurešti. Narodil se 7. září 1935 ve městě Louga. Povinnou školní docházku splnil v Saint-Louis, začal studovat práva na Dakarské fakultě, pokračoval v Paříži a svůj diplom obdržel na Zámořské národní škole Francie v r. 1960. V 25 letech vyhlápl vstříc budoucnosti a dobrému kariéernímu postupu. Zastával funkce jako např. Předseda mezinárodní technické spolupráce, generální tajemník Ministerstva obrany, Ministr plánování a průmyslu, přes funkci generálního tajemníka rezidentury Senegalské republiky, úřad Předsedy vlády. Prezidentem Senegalu se stává 1. ledna 1981 po abdikaci prezidenta Senghora a byl znovu zvolen v letech 83, 88 a 93. Své místo uvolnil v prezidentských volbách r. 2000

² Doslovný překlad z <http://www.francophonie.org/La-fonction-de-Secretaire-general.html> ze dne 8. 5. 10

svému nástupci Abdoulaye Wadeovi. Abdou Diouf zastával také funkce předsedy Organizace za africkou jednotnost a Ekonomického společenství států západní Afriky, čímž pomohl zviditelnit Senegal ve světovém měřítku.

2.2.3 Výroční zprávy

Každé dva roky na Summitu Frankofonie generální tajemník přednáší svou zprávu o průběhu činností a aktivit Frankofonie během svého funkčního období. Poslední zpráva byla přednesena na XII. Summitu v Québecu za období 2006-2008. Zpráva shrnuje politické a diplomatické aktivity vedené generálním ředitelstvím a činnosti spolupráce uskutečňované MOF, Parlamentním shromážděním Frankofonie a ostatními čtyřmi operátory Frankofonie.

Tajemník však vydává i další zprávy, jako např.:

- Zpráva o užití demokracie, práv a svobod ve frankofonním světě
- Zprávy různých pozorovatelů o průběhu Olympijských her
- Zpráva Pozorovatelny francouzského jazyka, atp.

2.3 Summit Frankofonie

Summit hlav států a vlád států, které sdílí francouzský jazyk, běžně nazývaný Summit Frankofonie, se poprvé sešel v r. 1986 ve Versailles ve Francii na popud francouzského prezidenta Francois Mitterranda. Sešlo se zde 42 států a vlád, které určily 4 hlavní cíle multilaterální spolupráce: rozvoj, průmysl kultury a komunikace, dovednost jazyka a technologický rozvoj zaměřený na výzkum a vědecké zprávy. Schází se každé dva roky

Od r. 1986 se uskutečnilo 12 summitů Frankofonie:

1. 1986 v Paříži (Francie); 2. 1987 v Québecu (Kanada - Québec); 3. 1989 v Dakar (Senegal); 4. 1991 v Paříži původně přepokládán v Kinshase (LDR Kongo); 5. 1993 v Grand-Baie (Mauricius); 6. 1995 v Cotonou (Benin); 7. 1997 v Hanoi (Vietnam); 8. 1999 v Moncton (Kanada - Nový Brunšvik); 9. 2002 v Beirutu (Libanon); 10. 2004 v Ouagadougou (Burkina Faso); 11. 2006 v Bukurešti (Rumunsko); 12. 2008 v Québecu (Kanada - Québec); 13. proběhne v říjnu 2010 v Montreux ve Švýcarsku.

Tyto politické sjezdy jednoznačně upevnily postavení Frankofonie na mezinárodní scéně, rozšířily její pole působnosti a zlepšily strukturu a formy fungování.

Summit Frankofonie je svrchovaná politická instance. Rozhoduje o přijetí nových členů, určuje směry činností, přijímá potřebná usnesení, přijímá rozpočet MOF, rozděluje Jednotné multilaterální fondy a volí generálního tajemníka. Podobně jako v Evropské unii, předsedou Summitu je hlava předsedajícího států, ve které Summit probíhá, ale až do dalšího zasedání, tudíž 2 roky.

Podle čl. 2 Charty Frankofonie existují ještě dvě další instance na podobné úrovni jako je Summit. Je to Ministerská konference Frankofonie (MKF) a Stálá rada Frankofonie (SRF). MKF byla zřízena v r. 1991 na summitu v Chaillot. Tuto politickou instanci můžeme přirovnat například k Ministerstvu zahraničních věcí. Je jí nápomocna Stálá rada Frankofonie, která se skládá z představitelů jednotlivých hlav států a vlád členských zemí.

2.4 Čtyři hlavní operatéri Frankofonie

V této části kapitoly představím jednotlivé operatéry MOF, díky kterým vykonává své aktivity. Informace jsem čerpala jak z www stránek Frankofonie, tak z www stránek přímo určených pro jednotlivé operatéry, všechny uvádím v seznamu literatury.

2.4.1 Mezinárodní asociace starostů Frankofonie

Mezinárodní asociace starostů Frankofonie vznikla v r. 1979 na podnět tehdejšího starosty Paříže Jasqua Chiraca, která se v roce 1995 stává jedním z hlavních operatérů Frankofonie.

Tato asociace sdružuje 184 měst a 19 městských sdružení ve 37 zemích světa. Je vyjádřením solidarity, která je sjednocuje a podporuje hodnoty, jež mají společné: posílení místní demokracie, plánovaná správa místního rozvoje...Dále napomáhá místním spolkům během decentralizace a v městském rozvoji. Zvolené zástupce stmeluje dohromady tak, aby zajistila lepší využití jejich vědomostí a schopností pro lepší rozvoj území, které zastupují. Během školení, střetávání na různých akcích a seminářích, které MASF organizuje, jim nabízí prostor pro výměnu názorů, poznatků a rozhovorů, co se týká územního spravování. Finančně podporuje projekty, týkajících se zásob pitné vody, ochrana životního prostředí, udržitelného a ekonomického rozvoje, zdraví, vzdělání, modernizace městských služeb a školení jejich zaměstnanců.

2.4.2 Univerzitní agentura Frankofonie

Univerzitní agentura Frankofonie je dalším ze čtyř nejdůležitějších operátorů Frankofonie. Byla založena r. 1961 v Montrealu v Kanadě. Je to společenství 710 zařízení vysokého učení a výzkumu v 85 zemích světa a institucionálním operátorem je od r. 1989. UAF nabízí četné programy spolupráce podporujících výzkum a šíření francouzského jazyka. Podporuje tvorbu frankofonní sítě a nabízí studentům, učitelům a vědcům možnost mobilitních programů (poskytuje přibližně 2000 stipendií ročně). Její roční rozpočet představuje 40 milionů euro s finanční spoluúčástí jednotlivých vlád.

Předsedou Univerzitní agentury je Yvon Fontaine.

2.4.3 Mezinárodní televizní stanice TV5

TV5 je první celosvětovou televizní stanicí užívající francouzský jazyk. TV5 Svět je druhou mezinárodní sítí, kterou je schopno naladit 207 milionů domácností ve více než 200 zemích světa. TV5 Svět má v Paříži i další regionální kanály, které jsou určeny pro frankofonní Evropu (Belgie, Švýcarsko, Francie), nefrankofonní Evropu, dále pro země Maghrebu a Orient, Afriku, Asii, USA, Latinskou Ameriku a Tichomoří. Specifickou stanicí je TV5 – Québec Kanada, která je destinována kanadskému území a má nezávislou strukturu řízenou z Montrealu.

Během jediného týdne sleduje TV5 na 55 milionů diváků ze satelitního a kabelového vysílání. Její vysílání můžeme sledovat i přes internet.

Díky devíti-jazyčným titulům (francouzština, němčina, angličtina, arabština, španělština, ruština, rumunština, nizozemština a portugalština) mohou tuto stanicí sledovat diváci nejen z frankofonních oblastí, ale i mimo ni, a tím tak splňuje roli zprostředkovatele Frankofonie.

2.4.4 Senghorova univerzita v Alexandrii

Posledním ze čtyř operátorů Frankofonie je Senghorova univerzita v Alexandrii v Egyptě. Byla založena r. 1989 na Summitu Frankofonie a je institucí, jejíž hlavním předmětem činnosti je vzdělávat a zdokonalovat africké obyvatelstvo a jejich vyučující na vysokou úroveň, a dále je pak směřovat do dalších oblastí rozvoje. Tím, že organizuje různá kolokvia, semináře a konference, je také centrem frankofonního světa pro navazování kontaktů. Díky tomu také spolupracuje i s ostatními operátory Frankofonie.

Senghorova univerzita nabízí dvouletý studijní program k získání odborného titulu „Master“ (obdoba našeho Mgr.) v oboru Rozvoj. Univerzita vybrala právě tuto úroveň titulu, aby mohl být diplom mezinárodně srovnatelný a uznávaný. Tento titul se dále dělí na 7 odborných oborů: Projektové manažerství, Řízení kulturního průmyslu, Výživová politika, Správa životního prostředí, Správa kulturního dědictví, Mezinárodní zdraví a Hospodaření a veřejný management. První dálkové studium bylo otevřeno v r. 2008 pro obor Řízení vzdělávacího systému v Africe, ale zatím pouze pro 7 států: Burkina Faso, Benin, Kongo, Niger, Kamerun, Mauretánie a Gabon.

Senghorova univerzita (Univerzita Frankofonie) se stala místem uznávaným nejen v zemích Frankofonie.

2.5 Parlamentní shromáždění Frankofonie

Jedná se o poradní orgán Frankofonie, který se začal formovat již v r. 1967. Seskupuje 77 parlamentů či meziparlamentárních organizací, jež se nachází na pěti kontinentech. Zároveň je místem pro výměnu informací a projednávání potřeb jednotlivých členských států. Jeho aktivity míří hlavně k posílení solidarity mezi členskými státy a podpory demokracie, právního státu, respektování lidských práv, mezinárodního působení francouzského jazyka. PSF přijímá vyhlášky a nařízení určené pro MKF, SR a hlavám členských států. Skládá se z představitelů parlamentů a shromáždění těch států, které užívají plně či částečně francouzský jazyk a chtějí dodržovat hodnoty sepsané v Chartě. Orgány Parlamentního shromáždění jsou:

- Plenární shromáždění,
- Bureau a jeho Stálá delegace,
- Generální sekretariát,
- Stálé komise (např. pro vzdělání, spolupráci a rozvoj, atp.),
- Regionální shromáždění,
- Síť parlamentních žen.

Předsedou Parlamentního shromáždění je v tuto chvíli Jascques Legendre.

2.6 Financování a rozpočet MOF

V r. 2007 dosahoval rozpočet částky 79,3 miliard euro, z něhož 63,5% mířilo k realizaci programů (pro srovnání: rozpočet EU za rok 2007 126,5 miliard euro, na provoz 6,9 %³)

Příjmy se skládají hlavně z členských a dobrovolných příspěvků států do Jednotného multilaterálního fondu. Další finanční příjmy pochází z partnerství s různými veřejnými či soukromými orgány. Pro získání těchto informací jsem použila internetového zdroje uvedeného v poznámce pod čarou, z právního textu MOF, který hovoří o rozpočtu a z knihy Atlas mondial de la francophonie uvedené v seznamu literatury.

2.6.1 Rozpočet

Rozpočet se sestavuje každé čtyři roky a poté zvlášť na jednotlivé roky. Je však přijímán Ministerskou konferencí jednou za toto čtyřleté období. Odhady připravuje Generální tajemník a předkládá je Stálé radě Frankofonie minimálně dva měsíce před projednáváním. Tyto odhady se týkají příjmů a výdajů za finanční období a výsledek je vyjádřen v eurech. Návrh je dále předán Ministerské konferenci, která jej schvaluje.

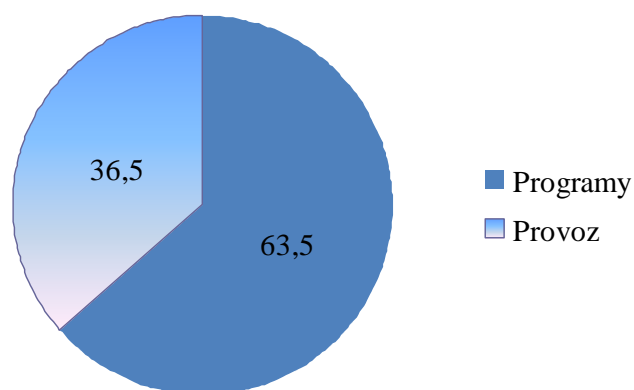
Ministerská konference také určuje výši členských příspěvků, které spolu s dobrovolnými příspěvků hradí náklady MOF. Finanční dary či odkázané statky může generální tajemník přijmout pouze za předpokladu, že budou využity k dosažení cílů Frankofonie. Jakmile je rozpočet přijat, generální tajemník musí rozeslat náležité zpravující dokumenty všem členům MOF.

2.6.2 Jednotný multilaterální fond

Tento fond je vnitřní nástroj, kterým Frankofonie financuje svoje programy. Tyto příspěvky jsou rozděleny jednotlivým operatérům Frankofonie (kromě TV5) podle toho, jak je rozdělila MKF na návrh generálního tajemníka.

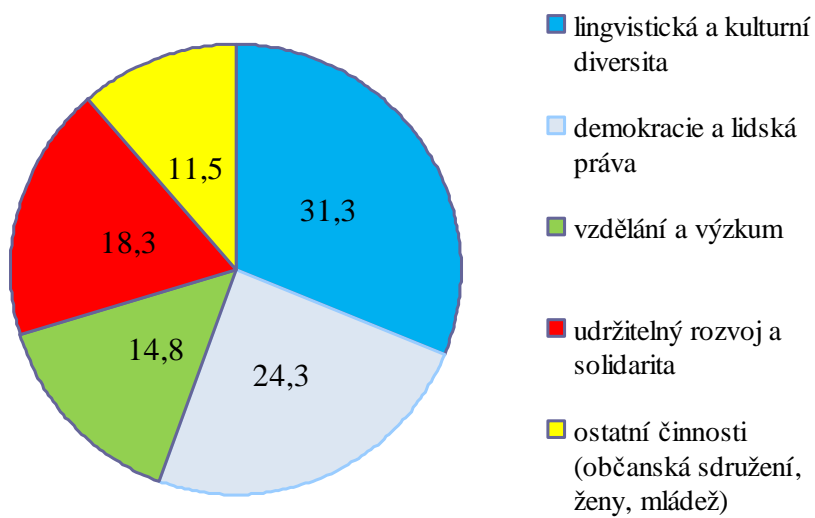
³ Zdroj: http://ec.europa.eu/budget/library/publications/budget_in_fig/dep_eu_budg_2007_cs.pdf ze dne 7. 5. 2010

Rozdělení rozpočtu (2007; v %)

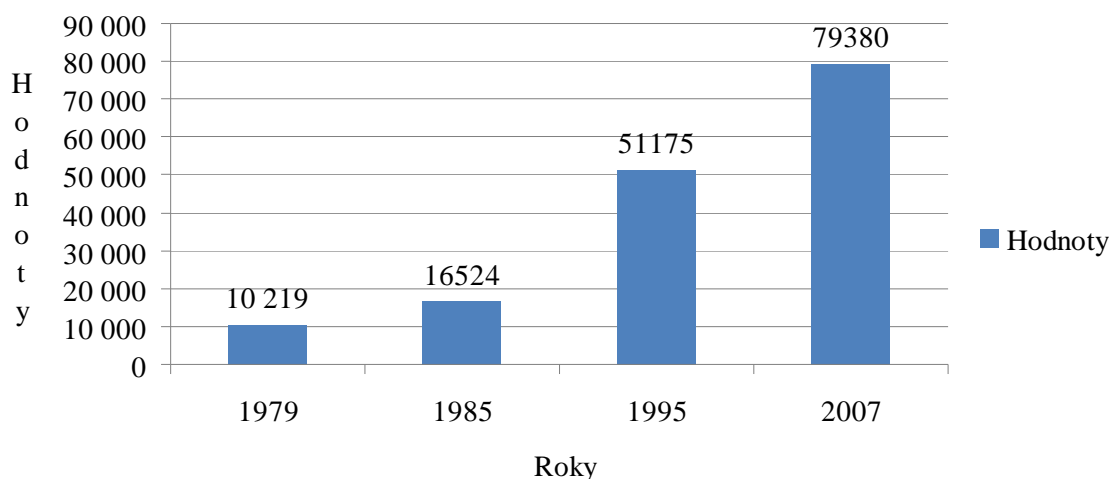
4

Rozdělení rozpočtu na jednotlivé programy a cíle (%)

⁴ Grafy doslovně přeloženy ze stránek: <http://www.francophonie.org/Le-budget.html> ze dne 7. 5. 2010

Vývoj rozpočtu v letech 1979 až 2007 (v miliardách eur)

2.7 Právní statuty⁵

Dalším důležitým prvkem, který je třeba vysvětlit, jsou jednotlivé právní statuty států či vlád, které jsou v MOF sdruženy. Ne každý člen má stejná práva a povinnosti a splňuje podmínky pro obdržení určitého statutu. Abychom si v následující kapitole uměli představit postavení České republiky vůči MOF, je třeba jednotlivé statuty a náležitosti objasnit.

Právní statuty a podmínky přijetí do organizace jsou sepsány v dokumentu, který byl přijat na IX. Summitu Frankofonie v Bejrútu v r. 2002 a zahrnuje změny přijaté na XI. Summit v Bukurešti v r. 2006. Ten jsem také použila jako zdroj informací. Nachází se na www stránkách Organizace a přesnou cestu uvádím v poznámce pod čarou.

MOF rozpoznává 4 právní statuty: plnoprávný člen, přidružený člen, pozorovatelská země a statut „zvláštního hosta“. Poslední jmenovaný je nejméně obvyklý.

2.7.1 Statut plnoprávného člena

Tento statut je nejvyšší v pomyslné stupnici statutů. Stát s tímto statutem je považován za plnohodnotného člena s veškerými právy a povinnostmi náležejícími tomuto postu.

Plnoprávný člen má své zastupitele v instancích jako:

- Summit Frankofonie

⁵ Z informativních textů MOF http://www.francophonie.org/IMG/pdf/modalite_adhesion_bucarest_2006-2-2.pdf ze dne 7. 5. 10

- Ministerská konference
- Stálá rada Frankofonie

Dále se účastní:

- Ministerských oborových zasedání
- Výborů Stálé rady (politický výbor, ekonomický, výbor spolupráce a programování, administrativní a finanční)

Pouze plnoprávní členové mají právo:

- dosadit své zástupce na místa v institucích Frankofonie
- kandidovat na získání pocty pořádat schůze Frankofonie (Summitu, Ministerské konference, apod.)
- právo volit ve výše jmenovaných instancích

Plnoprávní členové musí platit členské příspěvky, jejichž výši určuje Ministerská konference a platí dobrovolné příspěvky do Jednotného multilaterálního fondu. Ty nejsou povinné, ale doporučují se.

2.7.2 Statut přidruženého člena

Stát s tímto statutem je téměř na stejné úrovni jako plnoprávný člen, ale nemůže využít všech práv a nemusí splňovat všechny povinnosti.

Přidružení členové mají svého zástupce v těchto instancích:

- Summitu, ale bez možnosti zasahovat do diskuzí, předsedající stát mu ale po skončení diskuze může udělit právo vyjádřit se k danému tématu
- Ministerské konferenci se stejnými podmínkami jako u Summitu
- Nejsou přizváni na zasedání s vyloučením veřejnosti (ani Stálé rady)

Dále se účastní schůzí Stálé rady a výborů, jejich hlas je však „pouze“ poradní. Mohou být přizváni na další akce, jako kolokvia, ministerské oborové konference, apod. Platí také členské příspěvky a jsou vyzýváni i k placení dobrovolných. Nemohou být hostící zemí konferencí a zasedání. Tento statut je vyhrazen zemím, které mají francouzštinu alespoň jako jeden z úředních jazyků.

2.7.3 Statut pozorovatelské země

Jejich práva a povinnosti se opět zmenšují. Podobají se statutu přidruženého člena, rozdíly najdeme např. v tom, že se neúčastní schůzí Stálé rady a výborů, mohou platit příspěvky do JMF a musí platit sekretariátu poplatky za zpřístupnění

dokumentace, do které chtějí nahlížet. Také nemohou při různých zasedáních intervenovat, pouze pokud jsou vyzváni. Většinou se účastní těch zasedání, která projednávají programy a cíle, na nich pozorovatelská země s MOF spolupracuje. Tento statut může být udělen trvale, pokud by země s tímto postem neprováděla potřebná opatření, ke kterým se přislíbila. Statut pozorovatelské země má i Česká republika. O této tématice se rozepíší podrobněji v samostatné kapitole.

2.7.4 Statut „zvláštního hosta“

Tento statut je udělován nesuverénním územním jednotkám, které o to požádají a chtějí spolupracovat s Organizací. Jsou zváni pouze na Summity a mohou se účastnit společenských a kulturních akcí.

2.8 Procedura přijímání nových členů

V této podkapitole vysvětlím, jakým způsobem probíhá procedura přijímání nových členů, a následně uvedu podmínky, které je třeba splňovat pro obdržení určitého statutu.

Každý stát, který chce získat členství v MOF, musí nejdříve podat oficiální žádost na udělení statutu buďto pozorovatelské nebo přidružené země. Tuto žádost spolu s kandidátským svazkem listin podává diplomatickou cestou hlavě předsedajícího státu minimálně 6 měsíců před summitem, dále je předána i generálnímu tajemníkovi. Vstup rovnou do nejvyššího statutu není možný. Žádný stát či vláda nemůže získat statut plnoprávného člena, aniž by nebyl státem nejdříve přidruženým. Pokud chce stát s již přiděleným „nejnižším“ statutem získat statut vyšší, musí znovu podat žádost, tentokrát rovnou generálnímu tajemníkovi, opět minimálně 6 měsíců před následujícím summitem. Ten pak žádost postoupí Stálé radě, jež sestaví Výbor pro projednání přijetí nových členů a změn statutu. Výbor následně postoupí přezkoumanou složku opět Radě a ta po přezkoumání Ministerské konferenci. Ta pak na summitu přednese svá doporučení. Summit se odehrává bez přístupu veřejnosti a tisku a musí jednohlasně rozhodnout, zda nového člena přijme či nikoliv.

2.9 Podmínky pro získání členství v Organizaci

Čím vyšší statut stát požaduje, tím jsou podmínky pro jeho získání náročnější.

2.9.1 Pro získání statutu „Zvláštního hosta“

Stačí poslat motivační žádost generálnímu tajemníkovi. Výše popsanou procedurou se následně rozhodne, zda bude žádosti vyhověno nebo ne.

2.9.2 Pro statut „Pozorovatelské země“

Žádost musí obsahovat i exposé, z jakých důvodů si daná země přeje statut získat. Musí se zakládat na ochotě onoho státu rozvíjet francouzský jazyk, ať už je jeho užití v tu chvíli jakékoliv. Dále musí vyjadřovat skutečný zájem o podporu programů a vůli k dosahování cílů Organizace.

2.9.3 Pro statut „Přidruženého státu“

I tato žádost musí obsahovat exposé s informačními prvky o dané zemi a důvody, proč stát o statut usiluje. V každé kandidatuře je třeba prokázat, že uchazeč splňuje následující podmínky:

- lingvistické požadavky: francouzština jako národní, úřední či vyučující jazyk; vývoj jazyka a jeho umístění vedle ostatních jazyků, přibližný počet a procenta frankofonů, apod.
- pedagogické požadavky: FRJ jako vyučující jazyk na školách, přesný počet studentů studujících FRJ (i ostatních jazycích) ve všech stupních vzdělávání, počet vyučujících z jiných frankofonních destinací, počet studentů studujících v jiných frankofonních zemích, apod.
- kulturní požadavky: znatelný frankofonní projev (v literatuře, divadle, hudbě, médiích, atd.), existence kulturně-frankofonních center a institucí a jejich spolupráce v dalších frankofonních zemích, existence frankofonních jazykových a kulturních menšin, apod.
- další oblasti, v nichž musí splňovat dané podmínky: komunikace, ekonomika, politika a soudnictví, asociační oblast, oblast „rozkvétající“ Frankofonie a v mezinárodním a multilaterálním plánu.

2.9.4 Pro obdržení statutu „Plnoprávného člena“ MOF

Přidružený člen vyhotoví roční výkaz pro Stálou radu, ve které upřesní splnění výše uvedených údajů. Změna statutu však nemusí být provedena. Formální žádost by měla prokázat progresivní změny od té doby, kdy stát obdržel statut přidruženého člena. Musí se v nich tudíž odrážet zainteresovanost přidruženého člena ve frankofonní spolupráci a pokrok v užívání francouzského jazyka.

2.10 Členské složení MOF

Pokud hledáme ve světě frankofony jako takové, najdeme je na všech kontinentech. Je však třeba je rozdělit do kategorií, což může být relativně náročné, když vezmeme v potaz, že jsou lidé mající francouzštinu jako rodný jazyk, úřední jazyk, přijatý jazyk, apod. Následujících deset zemí je „nejvíce“ frankofonních: Francie, Kanada (Québec), Maroko, Belgie, Pobřeží slonoviny, Tunisko, Kamerun, Demokratická republika Kongo, Švýcarsko a Alžírsko.^{6 a 7}

Samotná Organizace se tedy v současnosti skládá z 53 plnoprávných členských zemí: Albánie, Andora, Belgie, Benin, Bulharsko, Burkina Faso, Burundi, Čad, Demokratická republika Kongo, Dominikánská republika, Džibuti, Egypt, Francie, Francouzské společenství Belgie, Gabon, Guinea, Guinea Bissau, Haiti, Kambodža, Kamerun, Kanada, Kanada Nový Brunšvik, Kanada Québec, Kapverdské ostrovy, Komory, Kongo, Laos, Libanon, Lucembursko, Madagaskar, Makedonie, Mali, Maroko, Mauritius, Mauretánie, Moldavsko, Monako, Niger, Pobřeží slonoviny, Rovnicková Guinea, Rumunsko, Rwanda, Řecko, Senegal, Seychely, Středoafriická republika, Svatá Lucie, Svatý Tomáš a Princův ostrov, Švýcarsko, Togo, Tunisko, Vanutu, Vietnam;

3 států přidružených: Arménie, Kypr a Ghana

a 14ti zemí pozorovatelských: Česká republika, Gruzie, Chorvatsko, Litva, Lotyšsko, Maďarsko, Mozambik, Polsko, Rakousko, Slovensko, Slovinsko, Srbsko, Thajsko, Ukrajina.⁸

⁶ V Alžírsku, Maroku a Tunisku však francouzština již není úředním jazykem, La francophonie, s. 14 a 15

⁷ Alžírsko není členem MOF

⁸ Zdroj: <http://www.francophonie.org/-Etats-et-gouvernements-.html> ze dne 6. 5. 2010

2.11 Zajímavosti z MOF

Frankofonní svět tvoří na 200 milionů francouzsky mluvících lidí, z nich 72 mil. užívá francouzštinu pouze částečně, ve 32 zemích je však úředním jazykem ať už samostatně či spolu s jinými jazyky. Francouzština je v pořadí na 9. místě nejvíce užívaných jazyků na světě. Co se týká věkového složení Frankofonie, tak musíme konstatovat, že 60 % obyvatelstva členských zemí je mladších třiceti let. FRJ je třetím nejvíce užívaným jazykem na internetu (5 %) po angličtině (45 %) a němčině (7 %).

3 Současný způsob fungování

V této kapitole se zaměřím na konkrétní programy, které MOF vytvořila pro dosažení svých cílů. Jelikož na www stránkách Organizace nebyly prozatím zveřejněny programy pro nejnovější období 2010-2013, budu vycházet z programového období 2006-2009.

Na X. Summitu Frankofonie v Ouagadougou v Burkina Faso r. 2004 byl sestaven desetiletý plán (konkrétní programy se sestavují zvlášť po třech letech), který rozděluje cíle MOF do čtyř hlavních směrů, jež uvádím v kapitole 1.4 Poslání Frankofonie. Nyní se zaměřím na jednotlivá odvětví s konkrétními programy pro jejich dosažení.

Pro tuto část kapitoly jsem čerpala informace zejména z knihy La francophonie, Atlas mondial de la francophonie, z Deklarace z Bamaka a sestavených programů pro období let 2006-09.

3.1 Podpora francouzského jazyka a lingvistické a kulturní diverzity

Ať už se podíváme do jakéhokoliv zdroje, vždy tento cíl MOF najdeme uvedený na prvním místě, což vypovídá o jeho důležitosti. Proto ho v následující části kapitoly rozeberu nejvíce.

3.1.1 Podpora francouzského jazyka

Již od svého prvního Summitu v r. 1986 se frankofonie snaží udržet francouzštinu v mezinárodních institucích. Podle průzkumu v r. 1997 zjistila, že stav začíná být kritický, a proto sestavila plán na „osvěžení“ FRJ v mezinárodních institucích. V 18. a 19. století je považována za jazyk diplomacie a politických vztahů, avšak v současné době je jakoby „utiskována“ angličtinou, konkrétně v organizacích jako OSN či NATO. Proto jí nezbyvá než spolupracovat s ostatními lingvistickými skupinami, např. hispanisty. Navíc byla Francie jednou ze zakladatelských zemí Evropské unie a s dnešním počtem 27 členů a 21 úředních jazyků se role francouzštiny v této instituci opět trochu zmenšila. V r. 2002 Francouzské belgické společenství, Francie a Lucembursko vytvořilo za podpory MOF plán pro podporu FRJ v kandidátských a nově přistupujících zemích do EU. Ve 22 zemích organizuje kurzy francouzštiny pro vysoké úředníky a hodnostáře.

Listina s plánem pro období 2006-2009 byla přijata v r. 2005 v Antananarivu na Madagaskaru a v r. 2006 byla pozměněna na Ministerské konferenci v Paříži. Každé poslání je rozděleno do strategických cílů, ty dále do programů a ty zase v poslední řadě do jednotlivých projektů:

Strategický cíl č. 1: Posílit užití a podporu FRJ v dynamické opoře jazykové diverzity

Program č. 1: Zvýšit užití francouzštiny v situacích lingvistických a kulturních rozličností se dělí na dva projekty:

1. Udržet užívání fr. jazyka v institucích a multilaterálních organizacích
 - francouzština v EU, afrických organizacích a školení diplomatických úředníků, průzkumy užívání FRJ
2. Podpora FRJ při dialozích s ostatními jazykovými skupinami
 - hospodaření s africkými a kreolskými jazyky, spolupráce s dalšími jazykovými rodinami, fond pro překladatelství a tlumočnictví

Program č. 2: Zlepšit podporu četby a literatury frankofonů

1. Rozvinout šíření frankofonních autorů a literatury
 - Cena pěti kontinentů a Cena mládežnických frankofonních autorů, účast Frankofonie na veletrzích a literárních salónech, překlad cen
2. Rozvoj veřejné četby a kulturních a čtenářských center

Strategický cíl č. 2: Podporovat vyjadřování se ve FRJ a šíření frankofonů a podněcování kulturní diverzity

Program č. 1: Rozvinout vyjadřování národních kultur a respektovat jejich rozmanitost

Program č. 2: Pomoc při budování soukromých i veřejných kulturních spolků či organizací

Program č. 3: Pomoc při přizpůsobování se audiovizuálním technologiím

Jak jsem již psala, programy se dále dělí na další projekty, pro naše potřeby by však byl výčet příliš detailní.

3.1.2 Podpora lingvistických a kulturních rozličností

Frankofonie sama jako taková je díky svému složení velmi kulturně a jazykově rozmanitá. Pro mnoho členských zemí (konkrétně z afrického kontinentu) patří udržení národní a kulturní rozmanitosti k těm méně důležitým prioritám, avšak zapomínat by se na ně nemělo. Proto MOF apeluje na národní politiky, aby své umělce podporovaly,

v r. 1993 byl založen Veletrh s africkým uměním, o něm jsem již mluvila v kapitole Počátky frankofonní spolupráce. MOF také spolupracuje s mezinárodně uznávanou organizací UNESCO, se kterou v r. 2001 podepsala Všeobecnou deklaraci UNESCO o kulturní diverzitě a v r. 2005 Dohodu o ochraně a podpoře kulturních rozličností.

Nesmíme opomenout i televizní stanici TV5, která podporuje šíření informací z a po celém světě, ať už kulturní či politické zprávy.

3.2 Podpora míru, demokracie a lidských práv

Některé členské státy znají moc dobře význam slova válečný konflikt či krizová situace (např. Středoafriická republika, Mauretánie, Haiti, atd.) Od r. 1997 na Summit v Hanoji byla zavedena i tzv. preventivní diplomacie.

„Frankofonie a demokracie jsou nerozlučitelné.“⁹

Charta Frankofonie ve svém čl. 7 „Generální tajemník“ přesně říká: *„V krizových situacích či konfliktech, ve kterých se členové mohou vyskytnout, navrhuje (Generální tajemník) specifická opatření pro jejich zamezení, řízení či vyřešení, případně spolupracuje s ostatními mezinárodními organizacemi.“¹⁰*

Aby mohla MOF zasáhnout v určitých konfliktech a podporovat účinněji mír, spolupracuje s mezinárodními organizacemi jako Organizace spojených národů, s Africkou unií, apod.

Pro dosažení těchto mírových a demokratických cílů, sepsaných v Deklaraci z Bamaka (někdy také interně nazývána Charta demokracie) z r. 2000, jež se stala zároveň nosičem hodnot Frankofonie, vytvořila MOF dva hlavní strategické cíle:

1. Upevnit demokracii, lidská práva a právní stát.
2. Snaha o zabránění konfliktům a pomoci při řešení krizových situací, k přechodu k demokracii a nastolení míru.

První z těchto cílů je ve jménu politické stability, institucionálního rozvoje (posílení právních institucí a právní sítě, příprava Ministerských konferencí Justice), prohloubení právního státu (např. kontrola během voleb), upevnění socio-politických činitelů a demokratické kultury na základě lidských práv a demokracie (rozvoj

⁹ Citace z Deklarace z Bamaka: „Francophonie et démocratie sont indissociables.“

¹⁰ Citace z Charty Frankofonie http://www.francophonie.org/IMG/pdf/charte_francophonie.pdf ze dne 7. 5. 10

spolupráce a parlamentární diplomacie, např. Frankofonní parlament mládeže, obsazení žen v parlamentu Frankofonie, podpora svobody tisku, posílení mediálního pluralismu, apod.).

Druhý z těchto cílů je zaměřen na dohlížení dodržování demokracie ve frankofonním světě i s pomocí ostatních mezinárodních světových organizací, implikaci Frankofonie do řízení krizových situací za účelem míru a lidské bezpečnosti, na vytváření procesů pro zmírnění krize, vytváření základních textů, upevnění institucí a míru. Jedním z prvních demokratizačních procesů jsou svobodné volby. MOF jim napomáhá tak, že vysílá své volební odborníky do institucí, kteří v nich následně předávají své vědomosti týkající se volebního práva, správné dokumentace a informačních a komunikačních materiálů. Od r. 1992 bylo uskutečněno na 100 podobných misí.

3.3 Podpora vzdělání a výzkumu

Vzdělání, jinými slovy klíč k rozvoji. Je to Univerzitní kancelář Frankofonie, Senghorova univerzita v Alexandrii a Konference ministerstev školství (Confémen) s přispěním Mezinárodní asociace starostů Frankofonie a mezinárodní televizní stanice TV5, kdo se zasloužil o tento desetiletý plán. Pro rok 2007 je pro tento cíl vyhrazen rozpočet ve výši 3,75 milionů euro.¹¹ V některých frankofonních zemích (konkrétně z Jihu) není přístup ke vzdělání povolen pro všechny. Základem je zavedení povinné školní docházky bez diskriminace mezi chlapci a dívkami. Frankofonie se snaží pomoci státům zavést účinnou vzdělávací politiku tak, aby byla chápána rovnost mezi pohlavími. Analfabetismus postihuje hlavně vesnické obyvatelstvo a dívky, a proto je tato pomoc věnována zejména těmto cílovým skupinám. Zpráva z programu Spojených národů pro rozvoj z r. 2005 oznámila, že 115 milionů dětí, hlavně ze subsaharské Afriky a Jižní Asie, nechodí do školy. U dospělých je tomu s negramotností podobně. V subsaharské Africe jsou analfabeti dva lidé z pěti, z toho dvě třetiny jsou ženy.

Frankofonie propaguje výuku francouzského jazyka jakožto mezinárodního komunikačního nástroje a jazyka zároveň i vyučujícího = „*Vyučovat francouzštinu a být vyučován ve francouzštině.*“ V některých zemích je francouzština vyučujícím jazykem, protože je zároveň i jazykem úředním, avšak na jazyky domorodců se zapomínat nesmí.

¹¹ Zdroj: http://www.francophonie.org/IMG/pdf/2006_programmation_OIF_integral-2.pdf ze dne 7. 5. 10

Zkrátka kdyby chtěla MOF vyučovat pouze ve francouzštině, potlačovala by tím místní jazyky, a tudíž by se shledala s neúspěchem.

Hlavními cíly jsou tedy¹²:

1. Zlepšit kvalitu základního vzdělání
2. Podpora vyučování francouzštiny v polylingvistickém kontextu
3. Podpora profesního začlenění mládeže

Dále je samozřejmě potřeba rozvíjet informační technologie ve vysokém školství a výzkumu. UAF také podporuje vědecké a univerzitní mobility mezi frankofonními státy.

3.4 Rozvoj spolupráce v oblasti udržitelného rozvoje

Rozvojovým zemím často chybí představa o řízení ekonomiky. Například v zemích Jihu Frankofonie tradiční řemesla skrývají velký potenciál. MOF se snaží sestavit takový program, který by tyto aktivity mohl financovat a tím tak přispět k rozvoji a včlenění do mezinárodní ekonomiky. Rozvojové země by měly být motivovány k vytváření kulturního průmyslu a snažit se o jeho následující prodej, ne být jen spotřebitelé toho, co přijde ze Severu.

Avšak solidarita je jedním ze základních aspektů Frankofonie, podobně jako demokracie. Na Světovém summitu pro udržitelný rozvoj v Johannesburgu r. 2002 se jednalo zejména o podpoře udržitelného rozvoje a solidarity založené na ekonomickém pokroku, hospodaření s přírodními zdroji, pochopení kulturní diverzity a garancích demokracie a právního státu pro všechny občany.¹³

Hlavními cíly tedy jsou:

1. Snažit se o snížení chudoby pomocí udržitelného rozvoje
2. Napomoci rozvojovým a zaostalejším zemím včlenit se do světové ekonomiky

Tyto cíle jsou celosvětového charakteru, takže do nich nespádají pouze země Frankofonie a jsou do nich zapojeny organizace jako např. OSN a její programy,

¹² Doslovný překlad konkrétních cílů z <http://www.francophonie.org/-Education-et-formation-.html> ze dne 9. 5. 10

¹³ Doslovný překlad z http://www.francophonie.org/IMG/pdf/2006_programmation_OIF_integral-2.pdf ze dne 7. 5. 10

Mezinárodní organizace pro normalizaci, Ekonomické a monetární společenství střední Afriky, Kanadská agentura mezinárodního rozvoje, apod.

V r. 2005 se 10 zemí frankofonní Afriky zúčastnilo mezinárodního ekonomického veletrhu Futurallia (v Louvain-La-Neuve v Belgii). Na těchto veletrzích se setkávají podnikatelé z různých oborů a tak jsou vytvořeny i lepší podmínky pro navázání obchodních kontaktů.

Dále jsou v tomto rámci zahrnuty aktivity jako snížení kácení lesů, spolupráce pro dostupnost pitné vody, boj proti klimatickým změnám, atp.

3.5 Současné geopolitické postavení Frankofonie

Tím, že se členem Frankofonie může stát i jen vláda určitého území a ne jen kompletní stát, můžeme si v členském složení všimnout členů jako např. Kanada a Kanada-Québec, v Belgii je členem MOF jen Valonská oblast. O klasickém integračním seskupení tedy hovořit nemůžeme, protože Frankofonii nalezneme na pěti kontinentech světa. Také je to tím, že MOF přijímá další země či uděluje pozorovatelské statuty i těm zemím, které nemají francouzštinu jako mateřský či úřední jazyk (tím je např. i Česká a Slovenská republika).

Právě díky tomu, že je MOF tak rozsáhlou organizací s velmi rozmanitým členským složením, jež zahrnuje nejbohatší státy (3 členové patří do skupiny „G8“, jedná se o Francii, Kanadu a Kanadu-Québec), ale i ty nejchudší, zaujímá ve světě důležité místo. Některé státy Organizace jsou dokonce i členové Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj, všechny tyto státy se nachází na Severu. Zahrnuje však také 24 zemí, které byly OSN zařazeny do sekce málo rozvinutých (celkem jich je 50) a všechny jsou na Jihu v Africe. I přes značnou rozmanitost v ekonomické vyspělosti členských států, ekonomika frankofonního celku tvoří 17% světového obchodu a 10,5% světové výroby.¹⁴

¹⁴ Zdroj: <http://www.frankofonie.cz/stranka.php?id=1&podstranka=5> ze dne 7. 5. 10

4 Mezinárodní organizace Frankofonie a ČR

V této kapitole se tedy dostávám ke vztahům a postavení České republiky s MOF. Pro pochopení, z jakého důvodu se ČR zajímá o spolupráci s touto Organizací, je třeba nejdříve přiblížit historii, která nás spojuje s Francií. V další části již popisují současnou spolupráci se samotnou Organizací. Podepsáním dvou memorand Česká republika podpořila dodržování mezinárodního práva a míru, demokracii, lidská práva a svobody a využívá programů pro výuku francouzského jazyka ve státní sféře.

Dalším bodem této kapitoly je zmínka o Frankofonním ekonomickému fóru a jeho české odnože Českém národním výboru frankofonního ekonomického fóra. FEF je přidruženou ekonomickou organizací Mezinárodní organizace Frankofonie. Čeští podnikatelé mohou služeb tohoto Fóra využít, a proto jsem jej do této kapitoly zahrnu.

Mezinárodní organizace Frankofonie každoročně slaví výročí svého vzniku tak zvanými Dny Frankofonie, a proto v jedné části této kapitoly popíši, jakým způsobem probíhají v České republice, která je pozorovatelskou zemí.

Dále považuji za důležité zmínit se o návštěvě pana Abdou Dioufa, který v České republice zůstal několik dní. Do Čech zavítal k příležitosti čtyřicátého výročí založení MOF a tím tak vyjádřil, že si spolupráce s naší zemí cení.

Informace pro tuto kapitolu jsem čerpala zejména z www stránek Ministerstva zahraničních věcí a dalších odkazů citovaných v literatuře.

4.1 Historie spolupráce českých zemí a Francie

Pokud nahlédneme hlouběji do historie, tak počátky spolupráce českých a francouzských zemí začaly již ve XIV. století (Karel IV. si vzal Blanku z Valois). Co se ale týká nám bližší době, tak můžeme mluvit o r. 1897, kdy byl v Praze otevřen francouzský konzulát. Během 1. světové války se Paříž stala útočištěm pro československé exulanty, jako např. T. G. Masaryk a E. Beneš. Navíc Francie uznala nezávislý československý stát jako první a v r. 1919 si francouzská vláda vybrala sídlo pro své velvyslanectví Buquoyský palác v Praze. V r. 1920 byl založen Francouzský institut, jenž je orientovaný do kulturní sféry. Do Mnichovské dohody v r. 1938 (*kteřou pak v r. 1997 Jacques Chirac označil jako „hanebnou demisi demokracií“¹⁵*) udržovalo Československo velmi vřelé vztahy s francouzskou stranou, francouzština byla mnohem

¹⁵ Citace z <http://france.cz/spip.php?article870> ze dne 7. 5. 10

více vyučovaný jazyk než v současné době. Po 2. světové válce 40 let komunistického režimu vztahy ještě více ochladilo. Koncem 80. let byly vztahy opět obnoveny, byl znovu otevřen Francouzský institut a Francouzský ústav pro výzkum ve společenských vědách. Vzhledem k bohaté společné historii není divu, že se současná Česká republika opět snaží navázat na tehdejší vřelé předválečné poměry. Za jeden z kroků k této nápravě lze považovat i vstup ČR do Evropské unie v r. 2004. Dále si v r. 2009 Česko vyzkoušelo půlroční předsednictví EU právě po Francii.

4.2 Počátky spolupráce České republiky s MOF

Česká republika souhlasila s žádostí o přidělení pozorovatelské statutu v březnu r. 1999 a tento statut získala téhož roku v září na VIII. Summitu Frankofonie v Montconu v Kanadě (spolu s dalšími 13 zeměmi). Jedním z dalších důvodů, proč se ČR chtěla stát alespoň částečnou součástí MOF byla i možnost prohloubení politických vztahů s jinými státy, ať už z Evropy či Afriky.

„Spolupráci s MOF od počátku zajišťuje Ministerstvo zahraničních věcí ČR spolu se jmenovanými zástupci jednotlivých zainteresovaných ministerstev (Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, Ministerstvo kultury, Ministerstvo průmyslu a obchodu, Ministerstvo životního prostředí). Od roku 2002 se konají schůzky tzv. meziresortní pracovní skupiny pro Frankofonii, která sdružuje zástupce orgánů státní správy, představitele frankofonních ambasad i kulturních institucí.“¹⁶

Tím, že máme statut pozorovatelské země, tak nemůžeme využívat určitých programů, které MOF nabízí, jedná se hlavně o program udržitelného rozvoje. I když jsou naši zástupci zváni na různé konference či zasedání, nemůžeme v nich jako pozorovatel intervenovat, pokud nejsme vyloženě vyzváni.

Pro ČR je zajímavé zejména využití těch programů, jež nabízí členské země MOF, které jsou současně členy i EU. Jsou to programy hlavně v oblastech vzdělávání, školení a seminářů pro diplomaty a tlumočnický (již jsem se zmiňovala v kapitole 2.4.2 Univerzitní agentura Frankofonie).

¹⁶ Citace z

http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/multilateralni_spoluprace/frankofonie/ceska_republika_a_frankofonie/ceska_republika_a_frankofonie.html ze dne 7. 5. 10

4.3 Memorandum o vzájemné spolupráci a porozumění

Dne 20. září 2001 ČR podepsala Memorandum o vzájemné spolupráci a porozumění. Spolu s Ministerstvem zahraničních věcí jej podepsal i Český národní výbor frankofonního ekonomického fóra (o kterém budu informovat podrobněji později). Toto Memorandum vychází z Charty Frankofonie a Charty Organizace spojených národů, tudíž se jedná o zásady dodržování mezinárodního práva a míru, podpora demokracie, lidských práv a svobod. Tím tak ČR a MOF utuží své mírové a přátelské vztahy.

Memorandum je rozděleno do třech hlavních částí, ve kterých se MZV a ČNVFEF zavazují spolupracovat v těchto oblastech:

1. Mezinárodní kontakty a spolupráce – jedná se o podporu ČNVFEF v zahraničně-politické oblasti a současně jeho propagace v zahraničí, dále že ČNVFEF se bude moci spoluúčastnit na zahraničních činnostech MZV, apod.
2. Pracovní spolupráce - v této části Memorandum hovoří o spolupráci MZV a ČNVFEF, kdy je MZV doporučeno, aby vyslala svého stálého zástupce do stálé rady ČNVFEF, která bude mít zvlášť zřízený konzultativní orgán, v němž budou figurovat zástupci státní správy a další experti.
3. Kulturní spolupráce a vzdělání – zavazují se, že budou usilovat o *„podporu aktivit a projektů zvyšující vzdělání mladých lidí, zejména prostřednictvím studijních pobytů a stáží v oblasti frankofonního kulturního okruhu, organizování společenských a kulturních akcí s mezinárodním prvkem, zprostředkování mezinárodních společenských a kulturních kontaktů, podporování zájmové frankofonní činnosti v oblasti kultury, sportu, vzdělávání atd.“*¹⁷

Vzhledem k tomu, že je francouzština jedním z úředních jazyků Evropské unie, je potřeba, aby i čeští úředníci byli schopni se francouzsky domluvit. Díky podpisu dvou memorand (druhé následovalo 28. dubna 2006 a bylo to Memorandum o spolupráci při výuce francouzštině v národní státní správě pro období 2006-2009) má Česká republika

¹⁷ Citace z

http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/multilateralni_spoluprace/frankofonie/ceska_republika_a_frankofonie/memorandum_o_vzajemne_spolupraci_a.html ze dne 7. 5. 10

možnost využít programu pro výuku tohoto jazyka pro státní zaměstnance, které zajišťuje právě MOF. „*Tento program spolupráce, který OIF započala a nadále realizuje, se každoročně týká 13 000 úředníků z 26 zemí Evropy a jeho rozpočet činí 2 300 000 €.*“¹⁸ V ČR se konkrétně jedná o 590 úředníků pro r. 2006, 614 v r. 2007 a 750 v r. 2008. Kurzy učí lektoři z Francouzského institutu v Praze a těchto specializačních seminářů se účastní úředníci ze všech ministerstev ČR.

4.4 Frankofonní ekonomické fórum (BIFTA)

Bylo založeno na Summitu v r. 1987 v Québecu v Kanadě. Je to přidružená ekonomická organizace, která sdružuje členské státy MOF. Vytváří jakýsi dialog mezi politikou a ekonomikou. Cílem je hlavně usnadnění získání kontaktů pro obchodování mezi frankofonními státy a spolupráce mezi nimi. Pro větší motivaci podnikatelů a firem vytvořilo FEF Cenu frankofonie pro podniky dosahující nejlepších výsledků ve vzájemné spolupráci (týká se privátních i státních podniků). Jen pro zajímavost: předávání této ceny se v r. 2006 uskutečnilo v Praze a cenu předal tehdejší předseda vlády Jiří Paroubek.

4.4.1 Český národní výbor Frankofonního ekonomického fóra

„*Český národní výbor Frankofonního ekonomického fóra je členem Mezinárodního úřadu frankofonního ekonomického fóra (Bureau International du Forum Francophone des Affaires - BIFFA) se sídlem v Paříži a je neziskovou organizací, která byla založena v roce 2002 a jejím posláním je rozvíjení styků v oblasti obchodu, průmyslu, kultury a politiky v rámci všech zemí, které tvoří frankofonní společenství.*“¹⁹ ČNVFEF je důležitým činitelem v centru Frankofonního ekonomického fóra. Tím, že se Česká republika nachází v samém srdci Evropy, je zároveň jakoby „křižovatkou“ vhodnou pro obchod. Pokud chce český podnikatel, obchodník či průmyslník proniknout na trh, kde figurují frankofonní země, může být tento výbor dobrým startovacím bodem.

¹⁸ Citace z <http://www.france.cz/spip.php?article1678> ze dne 8. 5. 10

¹⁹ Citace z

http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/multilateralni_spoluprace/frankofonie/cesky_narodni_vybor_frankofonniho/index.html ze dne 7. 5. 10

4.5 Dny Frankofonie

K příležitosti založení MOF se každoročně pořádají tzv. Dny Frankofonie. Jsou zároveň oslavou tohoto výročí (každoročně 20. března), ale také i jakýmsi zviditelněním Organizace. Česká republika tedy od získání pozorovatelského statutu v r. 1999 slaví spolu s touto organizací. Jsou také příležitostí k prohloubení vztahů s ostatními členskými zeměmi, což se povedlo s Francií, kdy jsme po ní v r. 2009 byli následnickou zemí předsednictví EU. 28. dubna 2006 jsme podepsali již druhé Memorandum o spolupráci při výuce francouzštině v národní státní správě pro období 2006-2009. V ČR byl proveden průzkum, který prokázal, že naše země je jedním z nejrychleji se vyvíjejících států členských zemí, co se týká šíření výuky francouzštiny. Geograficky ji najdeme po celé republice a na mnohem více základních a středních školách než před pár lety. MZV spolu s Ministerstvem školství, tělovýchovy a mládeže a Francouzským institutem pořádá každoročně i soutěž „Frankofonie“ s využitím znalosti francouzského jazyka (žáci ze ZŠ měli za úkol namalovat obrázek z vybraných slov a studenti SŠ již odpovídali i na otázky vědomostního kvízu) a loni při desátém výročí přidělení pozorovatelského statutu rozšířila tuto soutěž právě i na základní školy, nejen na střední. Pro vysoké školy je zde „prix Gallica“. Je to cena Asociace Gallica, která se uděluje nejlepším diplomovým a doktorandským pracím psaných ve francouzském jazyce. Každým rokem počet účastníků této akce stoupá, např. v loňském roce se zúčastnilo 11 ZŠ se 75 žáky a 41 SŠ se 128 studenty a letos se již jednalo o 14 ZŠ se 144 žáky a 44 SŠ s 228 studenty, tudíž počet jednotlivců v každé skupině se téměř zdvojnásobil.

Letos se Dny Frankofonie konaly ve dnech 19. -22. března v Praze a dalších českých městech, jako např. České Budějovice (koncert skupiny Trio Enora z Bretaně), Brno, Zlín, Kladno, Olomouc, atd. Hlavním tématem byl „rozvoj“ a promítala se řada animovaných a dokumentárních filmů. Současně probíhá i Týden Frankofonie za pomoci Francouzských aliancí.

4.6 Návštěva J. E. pana Abdou Dioufa v České republice

Ku příležitosti jubilejního 40. výročí založení Mezinárodní organizace Frankofonie poctil Českou republiku svou návštěvou generální tajemník MOF J. E. p. Abdou Diouf. Během své návštěvy se setkal s českým prezidentem Václavem Klausem, předsedou Senátu Parlamentu ČR Přemyslem Sobotkou a místopředsedkyní Poslanecké sněmovny Parlamentu Miroslavou Němcovou. Na brífinku pořádaného MZV se setkal také se zvláštním vyslancem při OIF panem Jaromírem Přívratským a paní Kateřinou Sternbergovou, s nimiž jsem měla možnost se osobně setkat i já a pohovořit si s nimi na téma MOF a ČR. Dále pan Diouf navštívil několik pražských školních ústavů s rozšířenou výukou francouzštiny a zavítal i do Olomouce, kde v Kapli Božího Těla (Umělecké centrum Univerzity Palackého) přednesl svůj projev na téma Frankofonie 40 let poté, aneb o budoucnosti (La Francophonie 40 ans après, quel avenir).

Pan Diouf na úvod svého projevu vyjádřil potěšení z návštěvy České republiky s nepředstíraným obdivem ke krásám naší země. Hlavním tématem je však představení Mezinárodní organizace Frankofonie, kterou uvádí jako o mezikontinentální organizaci, která se snaží bojovat proti problémům, jako nedostatek pitné vody v určitých oblastech světa, analfabetismus u dětí, ale i dospělých, ozbrojené konflikty a podporuje ekonomický rozvoj, kulturu jednotlivých národů a samozřejmě francouzský jazyk. Krátce také hovoří o jednotlivých operátérech Frankofonie, hodnotách, které zastávají a z jakého důvodu byla vybrána právě tato poslání. Na závěr svého projevu hovoří o České republice jako o symbolu nových začátků. Podle slov kancléře Univerzity Palackého pana Hladkého proběhla návštěva pana Dioufa v Olomouci ke spokojenosti všech zúčastněných, posluchačů nevyjímaje.

5 Srovnání činnosti a charakteru Mezinárodní organizace frankofonie a společenství Commonwealth

Commonwealth (česky můžeme použít Společenství národů) je společenství bývalých kolonií a současných dominií (dnes 54 států), které za dob kolonialismu patřily pod nadvládu britského impéria. Kanada jako první získala statut Dominia v r. 1867, dále následovala Austrálie, Nový Zéland, Jižní Afrika a Svobodné Irsko počátkem 20. století. V r. 1926 na Královské konferenci předsedové vlád jednotlivých území pod britskou vládou přijali Balfourskou deklaraci, která definovala Dominia jako autonomní oblasti s vlastním právním řádem a vlastní vnitřní i vnější politikou a zároveň přidružené do Britského společenství národů. V současné době jsou to tedy samostatná území, která uznávají královnu Alžbětu II. jako hlavu státu. Jednotlivá území pak mají své královské zástupce Generální guvernéry. Hned z této definice vidíme první rozdíl oproti MOF, kdy členské státy Organizace uznávají svou hlavu státu.

Stěžejním jazykem je angličtina. Právě proto je zřejmě toto společenství v podvědomí běžných lidí zafixováno více než MOF, angličtina je totiž v České republice prvním vyučovaným cizím jazykem. Dalším důvodem je možná i to, že Commonwealth vznikl přibližně o 20 let dříve než MOF, tedy v r. 1950.

V r. 1965 bylo založeno Generální ředitelství Commonwealthu, které členskými státy pomáhá spolupracovat na demokracii, lidských právech, ekonomickém a sociálním rozvoji. Toto společenství zahrnuje třetinu lidské populace, přes 2 miliardy lidí a z nich je polovina mladších 25 let. Zahrnuje malé i velké státy, chudé i bohaté rozkládající se na pěti kontinentech podobně jako MOF. Stejně jako u MOF se vedení Společenství schází každé dva roky, aby projednalo společné zájmy a plány. Hlavní programy se týkají vzdělání, zdraví, mládeže, obchodu a investic, malých států a životního prostředí. Také sleduje volby a pomáhá při řešení konfliktů. Společenství národů také spolupracuje s různými mezinárodními organizacemi, jako např. Evropskou unií, Organizací amerických států, apod.

6 Závěr

Mezinárodní organizace Frankofonie má velmi široké pole působnosti i na rozsáhlém území. Její členy nalezneme na všech pěti kontinentech. Nejvíce se jich nachází na tzv. Jihu, v Africe. Země Jihu patří mezi chudší státy, najdeme mezi nimi i rozvojové. Zde se projevuje solidarita MOF, kdy se svými poslánými a jednotlivými programy na jejich realizaci snaží těmto zemím pomoci k dosažení lepší životní úrovně. Organizace řeší problémy jako nedostatek pitné vody v některých oblastech, negramotnost obyvatelstva, jež je způsobená nejen špatným školním systémem, ale i diskriminací žen. Dále vyvíjí snahu pomoci v otázkách zdraví, kdy v některých státech umírají tisíce dětí na běžné choroby, protože není dostatek finančních prostředků pro nákup léků.

Pro některé státy (nejen Afriky), je pojem demokracie zcela cizí. Jedno z nejdůležitějších posláných Mezinárodní organizace Frankofonie je podpora demokracie, míru, právního státu a lidských práv, proto se snaží MOF pomoci na místech, kde tyto, pro nás Evropany neodmyslitelné skutečnosti, chybí, např. posiluje dohled během voleb, pomáhá při řešení ozbrojených konfliktů, atp.

Jedním z dalších cílů Frankofonie je šíření francouzského jazyka. V organizaci, jejíž členské složení je sedmdesát států a vlád, je potřeba společného jazyka i jakousi nutností. V naprosté většině států je francouzština buďto úředním jazykem samostatně nebo spolu s dalšími jazyky. Frankofonie tudíž spolupracuje i s dalšími jazykovými rodinami, jako např. hispanisty či arabisty.

Co se týká spolupráce České republiky a Mezinárodní organizace Frankofonie, dovolím si vyjádřit názor, že naše angažovanost v této organizaci je velice prospěšná, zejména pro nastupující generace. V této Organizaci vidím pro Českou republiku slibný potenciál, co se týká uplatnění na pracovním trhu, protože pokud chce naše vláda udržet statut pozorovatelské země, je potřeba mladé lidi motivovat, aby se učili francouzsky, aby se tohoto jazyka nebáli a vytvořili si k němu kladný vztah. Předpokládám, že pokud naroste počet francouzsky mluvících obyvatel, francouzské firmy budou mít větší tendenci prorazit na český trh a tím tak nabídnout nová pracovní místa ať už absolventům vysokých škol či jazykových kurzů.

7 Résumé

Le mot «francophonie» a été inventé par le géographe français Onésime Reclus en 1880. Ce mot désigne l'ensemble des populations des pays et territoires parlant la langue française et comment le français est utilisé, son statut légal. C'est la première fois que les habitants de la planète ont été regroupés en fonction de leur langue et non en raison de leur appartenance ethnique sociale ou économique. Les territoires éloignés ont commencé à se réunir pour défendre ou promouvoir des valeurs communes qui dépassent les frontières: droits de l'Homme, démocratie, développement durable, éducation pour tous... On trouve des francophones sur les cinq continents de la planète et grâce à cela, le français est encore enrichi par leurs propres mots et culture.

La Francophonie (avec un «F» majuscule) désigne l'ensemble des nations rassemblées dans un cadre politique multilatéral appelé Organisation internationale de la Francophonie (OIF). Elle regroupe 70 États et gouvernements (56 États membres et 14 pays avec un statut d'observateur), qui ont la langue française en partage. Seulement certains pays possèdent le français comme langue maternelle. D'autres emploient le français comme seconde langue officielle (les habitants de ces pays apprennent cette langue depuis leur enfance) qui représentent. La France a été pendant longtemps à la tête d'un empire et ses colonies ont conservé l'usage du français à des degrés divers (la France d'Outre-mer, le Canada – Québec, mais aussi la Louisiane. Au total on parle d'une population de 803 millions d'habitants dont 200 millions de locuteurs en français. Par exemple en Afrique, il y a près de 75 millions de francophones et la France elle-même représente un tiers des francophones du monde. Pour certaines colonies, le français n'est seulement un héritage: son utilisation et sa participation à la Francophonie résultent d'un choix propre. Puis nous avons des pays comme La Pologne, la Roumanie, la Bulgarie, mais aussi la République tchèque, etc., qui ont un lien historique et politique avec la France et c'est une des raisons pour lesquelles ces pays respectent les valeurs de la Francophonie et peuvent choisir le français comme la langue de culture.

L'intérêt principal de l'OIF est de parler une langue commune pour pouvoir échanger plus facilement. Elle agit pour soutenir le développement des pays du Sud, un développement humain et social, durable et équitable. Elle s'implique dans les domaines suivants:

- Promouvoir la langue française et la diversité culturelle et linguistique ;
- Promouvoir la paix, la démocratie et les droits de l'Homme ;
- Appuyer l'éducation, la formation, l'enseignement supérieur et la recherche ;
- Développer la coopération au service du développement durable.²⁰

Toutes ces activités sont menées par les quatre opérateurs principaux de la Francophonie:

- L'Agence Universitaire de la Francophonie – c'est un réseau international, qui regroupe près de 700 établissements, qui favorise les échanges entre les étudiants, le partage des connaissances et la recherche.
- L'Université Senghor d'Alexandrie, université francophone internationale de 3eme cycle, qui a pour objectif de former des ressources humaines au service du développement africain.
- L'Association internationale des Maires francophones qui organise des échanges d'expériences entre villes et finance des projets concrets, mobilisant son réseau d'experts.
- La chaîne de télévision francophone TV5 Monde, qui est la première chaîne mondiale de télévision en français. Son but est de partager la diversité culturelle et des points de vue.

Aujourd'hui il ne faut pas oublier de mentionner le dirigeant de l'OIF, Monsieur Abdou Diouf, Secrétaire général de la Francophonie. Le Sommet de la Francophonie réunit tous les deux ans les chefs d'État et de gouvernement pour prendre des décisions par rapport aux objectifs de l'avenir.

Actuellement la Francophonie intéresse de plus en plus les opinions publiques. Peut-être parce qu'elle propose une autre mondialisation et ses valeurs qui dépassent les frontières. C'est aussi parce qu'elle collabore avec d'autres espaces linguistiques (hispanophone, arabophone...), ou peut-être parce qu'elle fait le lien entre les pays du Nord et ceux du Sud et elle est prête à apporter des solutions à des problèmes graves susceptibles de mettre en danger la démocratie ou détériorer le système éducatif.

²⁰ Citation de: www.francophonie.org

8 Česko-francouzský glosář

Tento francouzsko-český glosář jsem sestavila z toho důvodu, že téměř veškeré zdroje, ze kterých jsem čerpala pro mou bakalářskou práci, byly ve francouzštině a občas se mi nepodařilo najít český ekvivalent. Pro překlady některých názvů institucí jsem využila stránku wikipedii, ne však jako zdroj informací, nýbrž formou překladače díky jednoduchosti střídání jazyků (např. pokud ve vyhledávači zadám heslo „Organisation des Nations Unies“ a dále změním jazyk na „česky“, zobrazí se mi stránka „Organizace spojených národů“). Hesla označená hvězdičkou jsou můj osobní překlad.

Africká a madagaskarská unie*

Union africaine et malgache

Africká a madagaskarská unie ekonomické spolupráce*

Union africaine et malgache de coopération économique

Africko-madagaskarská rada pro vysoké vzdělání*

Conseil africain et malgache pour l'enseignement supérieur (CAMES)

Agentura pro kulturní a technickou spolupráci

Agence de coopération culturelle et technique (ACCT)

Centra četby a kulturního ruchu*

Centre de lecture et d'animation culturelle – Clac

Deklarace z Bamaka

Déclaration de Bamako

Dohoda o ochraně a podpoře kulturních rozličností

Convention sur la protection et la promotion de la diversité des expressions culturelles

Dohoda z Niamey

Convention de Niamey

Ekonomického společenství států západní Afriky*

Communauté économique des Etats de l'Afrique de l'ouest

Francouzská unie

Union française

Francouzské společenství

Communauté française

- Frankofonní konference mezinárodních nevládních institucí*
Conférence francophone des organisations internationales non gouvernementales
- Fond audiovizuální produkce Jihu*
Fonds francophone de production audiovisuelle du Sud
- Generální tajemník prezidentství Senegalské republiky*
Secrétaire général de la Présidence de la République du Senegal
- Generální tajemník Frankofonie
Le Secrétaire général de la Francophonie
- Hry Frankofonie
Jeux de la Francophonie
- Charta Frankofonie
Charte de la Francophonie
- Jednotný multilaterální fond*
Fonds multilatéral unique
- Konference ministrů školství užívajících francouzský jazyk*
Conférence des Ministres de l'Education (Confemen)
- Konference ministrů mládeže a sportu*
Conférence des ministres de la Jeunesse et des Sports (Conféjes)
- Mezinárodní asociace pro francouzskou kulturu v zahraničí*
Association internationale pour la culture française a l'étranger
- Mezinárodní asociace starostů Frankofonie
Association internationale des maires francophones
- Mezinárodní organizaci Frankofonie
Organisation International de la Francophonie
- Mezinárodní rada rádií a televizí vyjadřujících se ve francouzštině*
Conseil international des radios télévisions d'expression française (CIRTEF)
- Mezinárodní unie novinářů a tisku francouzského jazyku*
Association internationale des journalistes de langue française
- Mezivládní agentura Frankofonie*
Agence intergouvernementale de la Francophonie
- Ministerská konference Frankofonie*
Conférence ministérielle de la Francophonie

Ministerstvo spolupráce*
Ministère de la Coopération

Organizace za africkou jednotnost*
Organisation de l'unité africaine

Panafrický festival kinematografie a televize*
Festival panafricain du cinéma et de la télévision

Parlamentní shromáždění Frankofonie
Assemblée parlementaire de la Francophonie

Pozorovatelna francouzského jazyka*
Observatoire de la langue française

Senghorova univerzita
Université Senghor

Sdružení spisovatelů užívajících francouzský jazyk
Association des écrivains de langue française (Adelf)

Síť parlamentních žen*
Reseau des femmes parlementaires

Společná africká a madagaskarská organizace*
Organisation commune africaine et malgache (OCAM)

Stálá rada Frankofonie
Conseil permanent de la Francophonie (CPF)

Statut plnoprávného člena
Statut de Membre de plein droit

Statut pozorovatelské země
Statut d'Observateur

Statut přidruženého člena
Statut de Membre associé

Statut „zvláštního hosta“*
Statut d'Invité spécial

Summit hlav států a vlád (Summit Frankofonie)
Sommet des chefs d'Etat et de gouvernement

Unie frankofonního tisku*
Union de la Presse francophone

Univerzitní agentura Frankofonie
Agence universitaire de la Francophonie

Veletrh s africkými uměním*

Marché des arts du spectacle africain (MASA)

Všeobecná deklarace UNESCO o kulturní diverzitě

Déclaration universelle sur la diversité culturelle

Výkonný správní úředník*

Administrateur

Výbory stálé rady*

Commissions du Conseil permanent de la Francophonie

Zámořská národní škola Francie*

Ecole nationale de la France d'Outre-Mer (Enfom)

9 Seznam použitých zdrojů

Knižní publikace:

HAUT CONSEIL DE LA FRANCOPHONIE, État de la francophonie dans le monde, donné 1999-2000 et 6 études inédites, Paris 2001: La documentation française. ISBN 2-11-004722-4

LE MARCHAND, Véronique, La francophonie, Toulouse 2006, Éditions MILAN. ISBN 2-7459-1957-1

ARNAUD, Michel, KIYINDOU, Alain, Francophonie et mondialisation, Paris 2008: CNRS Éditions. ISBN 978-2-271-06271-0

POISSONNIER, Arianne, SOURNIA, Gérard: Atlas mondial de la francophonie Du culturel au politique, Paris: Éditions Autrement 2008. ISBN 2-7467-0813-2

Internetové zdroje:

http://development.upol.cz/soubory/studium/bp/2009/2009_Dostalova.pdf

<http://filipfischer.files.wordpress.com/2007/06/ekonomie-mezinarodni-organizace-frankofonie.pdf>

<http://www.aimf.asso.fr/>

<http://www.auf.org/>

<http://www.apf.francophonie.org/>

<http://www.espace-economique.francophonie.org/>

<http://www.ffa-int.org/>

<http://www.france.cz/>

<http://www.francophonie.org/>

http://www.francophonie.org/IMG/pdf/2006_programmation_OIF_integral-2.pdf

http://www.francophonie.org/IMG/pdf/charte_francophonie.pdf

http://www.francophonie.org/IMG/pdf/modalite_adhesion_bucarest_2006-2-2.pdf

<http://www.frankofonie.cz/>

<http://www.mzv.cz>

<http://www.thecommonwealth.org/>

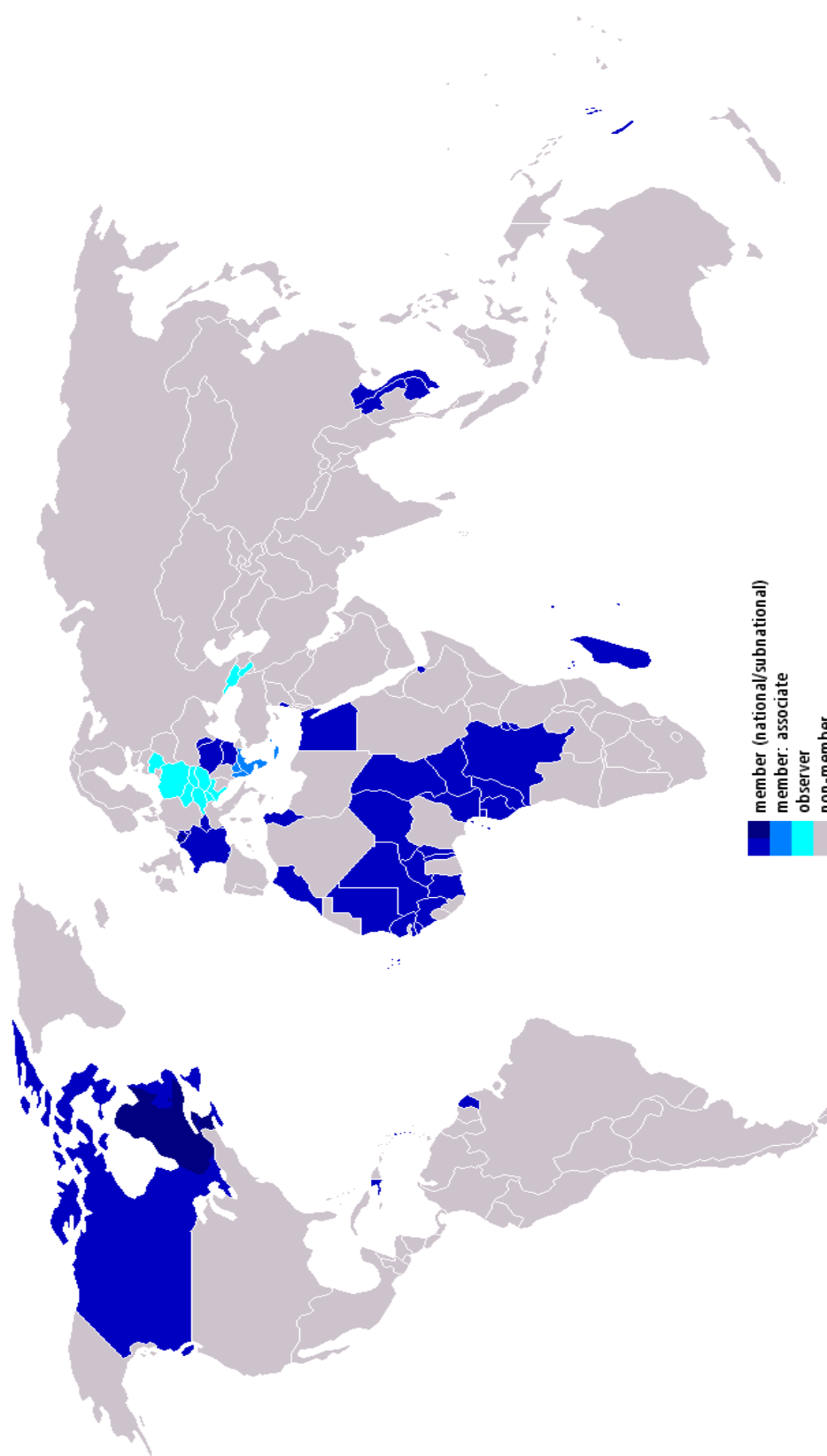
<http://www.tlfq.ulaval.ca/axl/francophonie/francophonieacc.htm>

<http://www.tv5.org/>

<http://www.usenghor-francophonie.org/>

10 Přílohy

Příloha č. 1: Mapka členských zemí MOF

Příloha č. 2: Projev J. E. p. Abdou Dioufa v Olomouci ze dne 6. 5. 2010

Merci du fond du cœur de votre invitation. L'émotion qui m'a gagné hier en découvrant, pour la toute première fois, la ville de Prague, centre historique de l'Etat tchèque, lieu mythique de la pensée, de la culture et de la civilisation européennes, se mêle, aujourd'hui, à la joie de vous rencontrer.

Parler de la Francophonie dans cette université qui porte le nom du père de la Nation, Frantisek Palacky, qui fit tant pour l'éveil de la langue tchèque au XIXe siècle, langue dont nous mesurons deux cents ans plus tard, toute la vitalité, la créativité et le rayonnement, est un encouragement fort.

Parler de la Francophonie dans cette ville d'Olomouc, aujourd'hui ouverte sur la création culturelle, l'enseignement universitaire, en un mot sur la liberté et sur le monde, après des années obscures de sujétion, est un symbole tout aussi fort.

Je suis donc très heureux, mais aussi très fier d'être venu à votre rencontre.

Mesdames et Messieurs,

« Les questions qui ne se donnent pas de réponses elles-mêmes en naissant n'obtiennent jamais de réponse » disait Kafka.

Alors ne nous contentons pas de mettre en questionnement la réalité de la société internationale de ce début de XXIe siècle, mais répondons immédiatement et définitivement NON aux questions douloureusement persistantes qu'elle soulève car:

Pouvons-nous tolérer qu'un milliard d'êtres humains aient moins d'un dollar par jour pour vivre, que 300 millions d'entre eux n'aient pas accès à une eau potable, que 30 000 enfants meurent chaque jour de maladies curables, que plus de 700 millions de femmes et d'enfants soient condamnés à l'analphabétisme ?

Pouvons-nous tolérer que dans trop d'endroits encore, la démocratie soit bafouée, les droits de l'Homme impunément violés, la liberté bâillonnée ? Et vous mesurez, plus que d'autres sans doute, la valeur de ces mots.

Pouvons-nous tolérer que des conflits meurtriers, des massacres, des exactions entre frères d'un même continent, d'une même région, la plupart du temps d'une même nation, continuent à décimer certaines zones de la planète ?

Pouvons-nous tolérer que les biens communs de l'humanité soient devenus les biens de quelques uns au mépris de l'usage que sont en droit d'en faire tous les autres ?

Pouvons-nous tolérer qu'à une fracture économique, politique, sociale, technologique, sanitaire vienne se rajouter une fracture linguistique et culturelle ?

Pouvons-nous tolérer, enfin, que ceux-là même qui militent en faveur de la démocratisation à l'intérieur des Etats se satisfassent d'un manque de démocratie dans les relations entre Etats ?

Poser de telles questions, c'est déjà, pour la communauté francophone, y répondre par la négative. Car nous sommes bien conscients qu'il serait irresponsable de laisser perdurer de telles situations, tant notre interdépendance et notre communauté de destin sont devenues irréversibles.

En quoi, me direz-vous, la Francophonie, organisation fondée sur le partage de la langue française, a-t-elle vocation à s'emparer de problématiques aussi diverses que complexes, et à vouloir proposer un projet de civilisation alternatif à l'échelle du monde ?

N'oublions jamais, singulièrement en cette année du quarantième anniversaire de sa création, que la Francophonie fut, aussi et surtout, dès les origines, fondée sur le partage de valeurs, et sur une certaine vision de l'homme et du monde.

« La Francophonie, présentait de façon fort clairvoyante Léopold Sédar Senghor, est l'expression d'une certaine culture, d'un certain esprit d'humanisme, d'habitudes de penser et de réagir, une manière de poser les problèmes et d'en chercher les solutions. »

Et les bouleversements géopolitique, économique, technologique de ces quarante dernières années, l'impérieuse nécessité d'instaurer une nouvelle gouvernance mondiale lui donnent plus que jamais raison et nous démontrent que le temps est venu pour la Francophonie de promouvoir ce projet politique, humaniste.

Nous avons du reste toute la légitimité requise pour faire entendre une voix originale et tracer une voie tout aussi originale.

Car originale, la Francophonie l'est par sa composition. Ni organisation universelle, ni organisation régionale, elle se présente plutôt comme une organisation intercontinentale, dans la mesure où les 70 Etats et gouvernements qui la composent désormais, sont répartis dans l'ensemble des régions du monde. C'est ainsi que dialoguent autour de la même table, dans nos instances, les représentants de pays de culture différente, de religion différente, de niveau développement différent, de régime politique différent, mais tous unis dans le projet de société que nous revendiquons et dans les idéaux qui le sous-tendent.

Originale, la Francophonie l'est, également, par la nature de ses membres puisqu'elle n'accueille pas seulement des Etats, mais aussi des gouvernements. Bien plus, elle est sans doute la seule organisation internationale à compter, parmi ses opérateurs directs, des universitaires, des chercheurs regroupés au sein de l'Agence universitaire de la Francophonie et de l'Université Senghor d'Alexandrie, des maires de grandes villes, membres de l'Association internationale des maires francophones, et même un média, TV5. Il faut y ajouter des parlementaires nationaux réunis au sein de l'Assemblée parlementaire de la Francophonie. Elle s'appuie, en outre, sur un important maillage d'organisations internationales non gouvernementales et de réseaux institutionnels.

Originale, la Francophonie, l'est aussi par sa démarche. Et s'il me fallait la qualifier en quelques mots, je dirais spontanément : solidarité, complémentarité, dialogue dans le respect des différences.

Je dis bien solidarité, non pas cette solidarité d'intention qui conduit la communauté internationale à empiler les déclarations et les promesses que l'on ne tient pas, non pas cette solidarité à géométrie variable que dictent des intérêts stratégiques, mais une solidarité pleinement assumée, fondée sur la conviction que toutes les misères, tous les conflits, toutes les vies se valent, fondée sur la conviction qu'un coup d'arrêt doit être porté aux dérives de la mondialisation, fondée sur la conviction que, dans ce village planétaire où les technologies nouvelles ont aboli l'espace et le temps, on ne pourra exclure des régions entières du progrès et de l'humanité, sans mettre en péril la stabilité du reste du monde.

Nous avons donc fait le choix d'être présents, disponibles, engagés envers tous ceux de nos membres, sans exception, qui sollicitent notre soutien.

Je dis bien complémentarité, et non pas ce jeu d'influences entre interventions bilatérales et multilatérales, et non pas cette absence de coordination entre donateurs qui conduit depuis tant d'années à un émiettement des structures, des actions, des financements, à des redondances et des doublons dont les bénéficiaires de l'aide sont les seuls à pâtir.

Nous avons donc fait le choix de la subsidiarité, veillant, pour notre part, à ne pas brouiller les actions entreprises par d'autres organisations, tout en identifiant les partenariats utiles à mener avec elles. Qu'il s'agisse de l'ONU, de l'Union européenne, de l'Union africaine, du Commonwealth, ou encore de ces organisations culturelles sœurs que sont la Lusophonie, l'Hispanophonie, l'Union latine et d'autres encore.

Je dis bien dialogue dans le respect des différences, et non pas cette approche encore trop souvent péremptoire qui prétend imposer des modèles politiques, économiques, sociaux, venus d'ailleurs, et dont on sent bien qu'elle contribue à susciter un mouvement dangereux de remise en cause des valeurs universelles, au nom de spécificités culturelles ou religieuses.

Tout en réaffirmant notre attachement indéfectible aux valeurs universelles, nous avons donc fait le choix, dans l'appui et l'assistance que nous apportons à nos membres, de prendre en compte la diversité des réalités historique, politique, sociale et culturelle, de privilégier la concertation, les mises en réseaux, les échanges d'expériences et d'expertises, de favoriser les dynamiques endogènes et l'implication des acteurs nationaux.

Ce dialogue, nous le favorisons, aussi, à travers l'organisation de concertations en marge des grandes conférences ou négociations internationales, fidèles en cela au principe, « un Etat, une voix » auquel dérogent encore trop souvent les instances internationales.

Quels sont dès lors nos champs d'intervention ?

Il est clair que nous n'avons pas les moyens d'intervenir dans tous les domaines. Nous avons dû dégager des priorités, dictées bien sûr par les attentes et les besoins des populations de nos pays membres, mais aussi par le désir de contribuer à l'avènement d'un nouvel ordre mondial plus équitable, plus démocratique, plus pacifique.

Alors si nous œuvrons en faveur du développement durable, c'est parce que nous refusons, au nom de notre devoir d'humanité, d'assister résignés ou indifférents, à la partition révoltante du monde entre ceux qui ont toujours plus et ceux qui ont toujours moins.

Si nous agissons en faveur de l'éducation, de l'enseignement supérieur, de la recherche, c'est parce que nous croyons, à l'instar de ce grand « Galilée de l'éducation » que fut Jean Amos Comenius, que tous, dans une parfaite égalité des sexes, doivent être instruits de tout, et que la liberté commence là ou finit l'ignorance.

Si nous nous engageons résolument en faveur de la démocratie, des droits de l'Homme et de la paix, c'est parce que nous avons la volonté de faire progresser ces valeurs universelles dans l'espace francophone, c'est parce que nous pensons que la multiplication des crises et des guerres, le plus souvent à l'intérieur même des nations, ne peut justifier que certains conflits restent orphelins, ou que d'autres ne doivent l'intérêt de leur résolution qu'à des enjeux stratégiques ou économiques.

Enfin, si nous avons élargi notre combat pour la promotion de la langue française, cet outil qui nous permet d'être unis par-delà nos différences, au combat pour la promotion de la diversité linguistique et culturelle, c'est parce que nous revendiquons l'égale dignité de toutes les langues et de toutes les cultures, c'est parce que nous pensons que ce serait porter atteinte à la richesse du patrimoine de l'humanité, à la démocratie internationale et à la paix que de confier à une culture unique, à une langue unique le soin d'exprimer les avancées scientifiques, de formuler les normes, de véhiculer la pensée, l'information, le divertissement, et le rêve, c'est parce que nous refusons, en dernier ressort, la fatalité du choc des civilisations.

J'espère vous avoir convaincus qu'appartenir à la Francophonie, c'est avant tout être au service d'un humanisme, lui-même au service de tous ! Un humanisme qu'il nous revient, et qu'il reviendra, plus encore, aux jeunes générations de promouvoir, de diffuser, d'ancrer dans les esprits et dans les cœurs. Nous n'en sommes qu'aux prémices de cette aube nouvelle.

Mais l'histoire de l'Etat tchèque qui demeure, dans nos esprits, associée au symbole du renouveau, des commencements prometteurs, du printemps annonciateur d'un avenir meilleur, est là pour nous donner confiance en l'avenir et nous inviter à faire nôtres ces vers de votre immense poète Jaroslav Seifert :

« Chaque jour quelque chose commence,
Quelque chose de magnifique commence. »

Je vous remercie.